

Analiza nasilnog sadržaja u popularnoj seriji za mlade Euphoria

Šimunović, Paula

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:703977>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-25**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET POLITIČKIH ZNANOSTI
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ NOVINARSTVA**

Paula Šimunović

**ANALIZA NASILNOG SADRŽAJA U POPULARNOJ SERIJI
ZA MLADE EUPHORIA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET POLITIČKIH ZNANOSTI
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ NOVINARSTVA

ANALIZA NASILNOG SADRŽAJA U POPULARNOJ SERIJI
ZA MLADE EUPHORIA

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Igor Kanižaj

Studentica: Paula Šimunović

Zagreb, 2023.

Izjavljujem da sam diplomski rad Analiza nasilnog sadržaja u popularnoj seriji za mlade Euphoria (Analysis of violent content in popular teen series Euphoria), koji sam predala na ocjenu mentoru prof. dr. sc. Igoru Kanižaju, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu te da na temelju njega nisam stekla ECTS-bodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Paula Šimunović

Zagreb, rujan 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. NASILJE U MEDIJIMA	3
2.1. Problematika nasilja u medijima	3
2.1.1. Nasilje u televizijskim serijama	7
2.1.2. Nasilje u medijima i publika	8
2.2. Promjene navika publike - <i>binge watching</i>	13
2.3. Streaming platforme i televizijske serije	16
2.3.1. Tinejdžerska televizijska dramska serija	17
3. ISTRAŽIVANJE	19
3.1. Cilj istraživanja	19
3.2. Opis serije <i>Euphoria</i>	20
3.3. Metoda istraživanja	22
4. ANALIZA	23
4.1. Sezona 1	23
4.1.1. Epizoda 2	23
4.1.2. Epizoda 3	24
4.1.3. Epizoda 6	24
4.1.4. Epizoda 8	25
4.2. Sezona 2	25
4.2.1. Epizoda 1	25
4.2.2. Epizoda 3	26
4.2.3. Epizoda 6	26
4.2.4. Epizoda 8	26
4.3. Ukupna analiza	27
5. RASPRAVA	31
6. ZAKLJUČAK	34
POPIS LITERATURE	36
POPIS TABLICA	39
SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI	40
SUMMARY AND KEYWORDS	41

1. UVOD

Nasilje je postojalo od kada i čovjek. Upravo uvođenje novih tehnologija i medijskih platformi, približilo je nasilje široj publici. Nasilje, kao vizualna reprezentacija koju mediji prenose, dobiva raznolike interpretacije i svrhe, ovisno o kontekstualnim varijablama u kojima je prikazano. Iako je nasilje često povezano s negativnim konotacijama i prikazano u negativnom svijetlu, sve češće se s njime povezuju i pozitivne asocijacije. To je razumljivo još od povijesti kada je nasilje često bilo povezano s karakterima narodnih heroja i junaka.

Kada se govori o utjecaju medija, javnost i stručnjaci posebnu pozornost posvećuju odnosu djece i medija (Ilišin, 2003:10). S obzirom na to da djeca često uče putem opažanja i imitiranja, nije teško zaključiti da su upravo oni posebno osjetljiva skupina. Njihova izloženost medijima može imati značajan utjecaj na njihovo ponašanje. Zbog ubrzanog načina života roditelja, mediji postaju glavni odgajatelj mladih i djece. Valković navodi (2010: 79): „Motivi prikazivanja nasilja na televiziji mogu biti veoma raznoliki te i nije dovoljno promatrati samo u okviru televizijske logike djelovanja već treba uzeti u obzir i širi kontekst funkcioniranja televizije, njezinu ulogu koju ima u društvu, ali i ciljeve koje nastoje provoditi oni koji imaju kontrolu nad televizijom”.

Stvarni akti nasilja često služe kao izvor inspiracije za stvaranje sadržaja u filmovima, serijama i videoigrama. Paralelno s time, nasilje prikazano u ovim medijima može također poticati nasilje u stvarnom životu.

Tema ovog diplomskog rada je analiza nasilnog sadržaja u popularnoj seriji za mlade *Euphoria*. U teorijskom se dijelu određuje pojam nasilja u medijima te se iznose različita istraživanja i definicije nasilja. U poglavlju o nasilju u televizijskim serijama riječ je o predstavljanju nasilja u serijama. Treće poglavlje govori o percepciji nasilja u medijima te njegovom utjecaju na publiku. Zatim slijedi poglavlje o promjenama navike publika i pojavi *binge- watchinga* kao fenomena u napretku tehnologije. Zadnje poglavlje govori o specifičnosti praćenja serija preko *streaming platformi* gdje se iznose glavne prednosti i značajke istog.

U istraživačkom se dijelu metodom analize sadržaja analiziraju nasilne scene u popularnoj seriji za mlade *Euphoria*. Rezultati su prikazani kroz grafove te utemeljeni na primjerima.

Euphoria je američka televizijska serija koja istražuje živote tinejdžera u suvremenom društvu, obrađujući teme poput ovisnosti, seksualnosti, identiteta, traume i prijateljstva. U adolescenciji, mladi često preferiraju ne dijeliti svoje intimne dileme s drugima te se često okreću medijima

kako bi pronašli informacije i utjecaje. Iz tog je razloga važno analizirati, selektirati i pratiti sadržaj emitiran u medijima jer je serija namijenjena upravo mladima.

Važno je naglasiti kako je *Euphoria* žanrovski tinejdžerska televizijska dramska serija. Ovaj žanr je donosi različite teme koja se tiču adolescenata, uključujući njihove izazove, snove, problematike odrastanja i unutarnju borbu. Njegova kontinuirana popularnost ukazuje na važnost prepoznavanja i istraživanja dubine tinejdžerskog iskustva unutar televizijskog formata. Time se ova vrsta sadržaja postavlja kao relevantan kanal za razumijevanje i refleksiju tinejdžerskog svijeta, doprinoseći tako bogatstvu televizijske ponude i njezinoj sposobnosti da oslikava raznovrsne aspekte ljudskog iskustva.

2. NASILJE U MEDIJIMA

Nasilje u medijima predstavlja složen fenomen koji se proteže kroz različite oblike medijskih sadržaja, uključujući televiziju, film, serije, videoigre i društvene mreže. U nastavku je analizirana problematika nasilja u medijima, odnosno promjene navika publike (*binge watching*). Poglavlje je zaključeno analizom *streaming* platformi i televizijskih serija.

2.1. Problematika nasilja u medijima

Razvojem televizije i medija svi događaji u svijetu postali su nam dostupniji više nego ikada. Prije otprilike sedam desetljeća, stručnjaci i znanstvenici započeli su dublje razmišljanje o odnosu između medija i publike. Ova razmišljanja su potaknuta pojavom prvog električnog medija - radija. Od tog vremena pa sve do današnjeg dana, istraživači su prikupili teorijske i empirijske informacije o novom društvenom fenomenu - masovnim medijima (Ilišin, i sur., 2001: 7). Još od početka 50-ih godina prošlog stoljeća, znanstvenici i stručnjaci bave se proučavanjem nasilja na televiziji (Potter, 2011: 322). Kasne godine 19. stoljeća dovele su i do filma koji je omogućio i vizualni prikaz nasilnih situacija te dao široj javnosti da tome svjedoči (Ferguson, 2013: 22).

Različita istraživanja donose različite definicije i oblike nasilja. Potter (1999: 71) je razvrstao definicije nasilja u medijima prema oblicima djelovanja koja se smatraju nasilnima. Prva se kategorija fokusira samo na fizički aspekt nasilja. Druga kategorija koristi izraz "agresija" kako bi obuhvatila i verbalnu komponentu osim fizičke. Treća kategorija je najšira, koristeći termin "asocijalno ponašanje", što obuhvaća i psihički aspekt nasilja.

Kanižaj i Ciboci (2011: 15) izdvajaju tri ključna elementa definicije nasilja među znanstvenicima. Prvi je element namjera. Je li nasilje ograničeno na ubojstvo, samoubojstvo i druga djela koja uzrokuju teške fizičke ozljede, ili se nesreće i prirodne katastrofe također smatraju nasilnim djelima. Drugim riječima, mora li postojati namjera za činjenje nasilja kod svakog nasilnog djela? Drugi je element šteta koja se postiže nasilnim djelovanjem. Razmatra li se nasiljem samo patnja koju ljudi nanose drugim ljudima, ili se nasiljem smatra i patnja koja se nanosi drugim živim bićima, kao što su životinje? Također, smatraju li se nasiljem i djela koja se odnose na nanošenje štete materijalnim stvarima? Posljednji je element vrsta nasilja. Razmatra li se nasiljem samo fizičko nasilje ili se u to uvrštava i verbalno nasilje. Smatraju li se humoristični prikazi nasilja i nasilje koje nije prikazano na ekranima također nasiljem (Kanižaj i Ciboci, 2011: 15)?

Kunczik i Zipfel (2007: 2) definiraju nasilje ili agresiju kao situaciju u kojoj jedna osoba namjerno nanosi štetu drugoj osobi, živom biću ili stvarima, bilo fizički ili psihički. Georg Gerbner jedan je od najistaknutijih stručnjaka u istraživanju televizijskog nasilja. On nasilje definira kao primjenu fizičke sile, bilo s upotrebom oružja ili bez njega, usmjerene prema sebi ili prema drugima, rezultirajući ozljedama ili smrću (Gerbner i sur., 1988 prema Zgrabljić Rotar, 2005: 209). Tako su definicijom obuhvaćeni i događaji poput nesreća, prirodnih katastrofa i kriznih situacija kao nasilna djela, dok su izvan nje prazne prijetnje, verbalno zlostavljanje i humoristične geste koje nemaju stvarne nasilne posljedice (Kanižaj i Ciboci, 2011: 16).

Lothar Mikos (2019) iznosi drugačiji pristup podjeli nasilja u medijima. Prema njegovim stavovima, ključno je razmatranje konteksta u kojem se nasilje pojavljuje, što dovodi do razdvajanja na prirodno i umjetno nasilje.

Za Cifrića (2000 prema Žilić Janković, 2016: 69) nasilje je važan aspekt ljudske kulture koji se pojavljuje u različitim oblicima tijekom povijesti i reproducira se putem socijalizacijskih mehanizama. Pitanje je je li nasilje proizlazi iz ljudske agresivnosti ili je rezultat destruktivne kulture, budući da se tijekom povijesti primjećuju razdoblja kada se kultura barbarizira i kada se nasilje civilizira. Stoga, nasilje se doima kao značajan dio ljudske kulture, s oblicima koji su povijesno uvjetovani. Prema Bronfenbrenneru i Nedimoviću, Biro (2005 i 2011 prema Žilić Janković, 2016: 70), nasilje se promatra kao rezultat općeg stanja u društvu, jer njegova pojava nastupa kao utjecaj događaja unutar političkih, socijalnih, znanstvenih, obrazovnih i drugih struktura nekog društva.

WHO (prema Žilić Janković, 2016: 19) nasilje opisuje kao svjesno upotrebljavanje fizičke snage i moći putem prijetnje ili djelovanja, prema sebi, drugim osobama, grupama ili cijeloj zajednici, što rezultira ozljedama, smrću, psihičkim posljedicama, zaostalosti ili uskraćivanjem osnovnih potreba. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (2019), nasilje se kategorizira kao fizičko, psihičko, seksualno i zanemarivanje. Organizacija smatra da nasilje može biti usmjereno prema samom sebi (kao što su samoozljeđivanje ili samoubojstvo), između osoba koje su povezane obiteljskim odnosima ili su u partnerskom odnosu, kao i nasilje unutar zajednice u kojoj ljudi žive te nasilje koje se događa između većih grupa ljudi. Theunert (2006 prema Petani i Tolić, 2008: 16) iznosi kako medijsko nasilje obuhvaća indoktrinaciju, laži, diskriminaciju, uvrede, ucjene i segregaciju djece te ističe prisutnost moći u ovom kontekstu, koja se povezuje s autoritarnošću i manipulacijom.

Već se 70-ih godina prošlog stoljeća raspravljalo se o utjecaju nasilja u medijima na pojavu nasilja u stvarnome svijetu. U analizama veze između medija i nasilja, tijekom proteklih godina oblikovale su se raznolike teorije s namjerom rasvjetljavanja prisutnosti nasilja u medijskom okruženju.

Teorija katarze sugerira da izlaganje nasilnom sadržaju potiče gledatelja na zamišljanje i maštanje sebe u sličnim situacijama. Prema ovoj teoriji, ta imaginacija bi mogla rezultirati smanjenjem nasilnog ponašanja u stvarnom životu i oslobođenjem od agresivnosti (Nevins, 2004 prema Kanižaj i Ciboci, 2011: 17). Ipak, Valković (2010 prema Kanižaj i Ciboci, 2011: 17) ističe kako ova teorija nije podržana dovoljno jakim empirijskim dokazima. Ona bi mogla biti relevantna samo u izoliranim situacijama koje su obilježene izuzetno snažnim stresom.

Sljedeća je *Teorija o navikavanju* prema kojoj izloženost nasilnim medijskim sadržajima rezultira desenzibilizacijom korisnika medija. Ova desenzibilizacija vodi do smanjenja empatije, posebno sposobnosti suosjećanja sa žrtvama nasilja te nasilje postaje percipirano kao uobičajeno i prihvatljivo ponašanje za rješavanje sukoba. Drugim riječima, ta teorija ukazuje na povećanje tolerancije prema nasilju i smanjenje unutarnjih kočnica koje sprječavaju nasilno ponašanje (Kunczik, Zipfel, 2007 prema Kanižaj i Ciboci, 2011: 17).

Valković (2010: 81) iznosi kako *Teorija kultiviranja* televiziju prezentira kao stereotipnu i selektivnu sliku stvarnosti, ne uspijevajući pružiti autentičan prikaz svijeta. Kada razmatramo kvantitativni aspekt prikazivanja nasilja, istraživanja provedena u Sjedinjenim Američkim Državama ukazuju na to da se scene nasilja na televiziji pojavljuju oko deset puta češće nego što ih vidimo u stvarnosti. Teorija se suočava s izazovom nedostatka čvrstih empirijskih dokaza za ovakvu uzročno-posljedičnu vezu, što rezultira naglašavanjem televizije kao poticaja, a ne direktnog uzroka istog ponašanja (Valković, 2010: 82).

Zastupnici *Teorije o socijalnom učenju* ističu kako ponašanje potencijalno oblikuju interakcije između okoline i pojedinca. Modeli i njihovi postupci igraju ključnu ulogu u ovom procesu, pogotovo s primjerima koji imaju stopostotni učinak. Ljudi su skloniji oponašati ono što modeli čine više nego ono što govore. Televizija donosi raznolike modele ličnosti (stvarne ili fiktivne) i različite obrasce ponašanja pred širu publiku. Promatrajući ove modele, ljudi ne samo da uče, već i prihvaćaju obrasce ponašanja. Gledanje nasilnih djela može potaknuti oponašanje, smanjujući društvene prepreke prema takvom postupanju (Valković, 2010: 81).

Teorija o prijenosu stanja uzbuđenosti uzima u obzir emocionalno stanje pojedinca pri objašnjavanju nasilnog ponašanja. Mediji igraju ključnu ulogu u moduliranju osjećaja

uzbuđenja, što može smanjiti ili povećati sklonost ka nasilju (Potter, 1999 prema Kanižaj i Ciboci, 2011: 18). Studije su otkrile da osobe izložene nasilnim sadržajima manifestiraju povećanu razinu emocionalnog uzbuđenja. Osim toga te osobe su također pokazale veći stupanj agresivnog ponašanja u usporedbi s onima koji su pratili nenasilne sadržaje (Giles, 2003 prema Kanižaj i Ciboci, 2011: 18).

Priming teorija naglašava značaj opažanja podražaja koji stvaraju trenutačnu poveznicu između ponašanja ili akcija prikazanih u mediju te misli ili emocija koje se istovremeno pojavljuju kod gledatelja. Prema ovom pristupu, takvi podražaji mogu potaknuti specifične mentalne poveznice (tzv. "priming"), čime se potiče sklonost prema određenom nasilnom ponašanju. Što je veća sličnost između prikazanog nasilja i situacije u kojoj se gledatelj nalazi, jača medijski utjecaj. Međutim, ovoj teoriji nedostaje dublje razmatranje međuljudskih dinamika koje oblikuju prihvaćanje ili odbijanje prikazanog nasilja i nasilnih scena koje se prenose putem televizije (Valković, 2010: 80).

Rezultati istraživanja *Razgovarajmo o životu s druge strane ekrana*, koje prenosi portal medijskapismenost.hr, iznosi kako se 96% mladih u Hrvatskoj srelo s govorom mržnje, dok je 44% mladih bilo metom istoga. Jedna od tri mlade osobe u Hrvatskoj susreće se gotovo svakodnevno s govorom mržnje putem društvenih mreža i servisa za dopisivanja (Viber, Whatsapp kao najpopularnije aplikacije). Rezultati istraživanja, koje također prenosi portal medijskapismenost.hr, o najčešćim iskustvima elektroničkog nasilja prikazuje kako je 96% mladih u Hrvatskoj primilo neprimjerenu poruku, dok je njih 44% bilo izostavljeno iz grupe ili aktivnost. Jedna od tri mlade osobe u Hrvatskoj doživjela je prenošenje ili objavljivanje povrjedujućih poruka tamo gdje ih drugi mogu vidjeti.¹

Istraženi su i uzroci prisutnosti nasilja u medijima. Valković navodi (2010: 78) razliku između jasno vidljivih, lako uočljivih razloga i onih koji su manje očigledni. Očigledni razlozi tumače se teorijama poput one da je nasilje dio svakodnevnog života te tako mediji samo prenose sliku svakodnevice onakvu kakva je. Još jedan očigledan razlog koji opravdava prikazivanje nasilja je da televizija služi zadovoljenju različitih iskustava te omogućuje razvijanje i širenje znanja publike (Valković, 2010: 78).

¹ Dani medijske pismenosti (2020) Razgovarajmo o životu s druge strane ekrana. <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2020/05/DMP2020-infografika-Razgovarajmo.pdf>, pristupljeno 1. lipnja 2023.

Razlozi koji nisu očigledni tumače se kroz teorije da nasilje ima odgojno-obrazovnu funkciju jer se njime potvrđuju i redefinišu društvene norme koje su nekoć bile prekršene. Također i teorija da televizijsko nasilje može biti korisno iz političkih ili ideoloških motiva kako bi se postigla kontrola ili utjecalo na stvaranje novih situacija, kao što je širenje osjećaja straha ili nepovjerenja (Valković, 2010: 79).

2.1.1. Nasilje u televizijskim serijama

Treba napomenuti kako televizija zauzima posebno mjesto u životima pojedinca ili obitelji. Da je upravo ona najpoželjniji medij, govore istraživanja provedena od strane Gfk Hrvatska (2011: 6) prema kojima 99% domova u Hrvatskoj posjeduje televizijski prijemnik, dok broj prijemnika po kućanstvu iznosi 1.5. Prema Ilišinu (2003: 14), većina istraživanja koja se bave interakcijom između djece i medija uglavnom se fokusira na televiziju kao primjer masovnog medija. U današnje vrijeme, djeca odrastaju uz televiziju kao svojeg stalnog suputnika u kući, upijajući sve što im ovaj medij pruža.

Između druge i treće godine, djeca započinju redovitije gledati televiziju. Procijenjeno je (Trend, 2007: 4) da svako dijete do svog punoljetstva vidi dvjesto tisuća simulacija nasilnog ponašanja te preko šesnaest tisuća scena ubojstava. Prosječno vrijeme koje dijete provede pred televizijom iznosi 2,5 – 3,5 sata na dan te raste linearno s dobi (Gunter i McAleer 1997 prema Ilišin, 2003: 15). Agencija za elektroničke medije i Unicef Hrvatska proveli su 2014. godine istraživanje koje donosi rezultate da 56% djece, prema procjeni roditelja, ispred televizijskih ekrana provede 1 – 3 sata dnevno, dok podaci o gledanosti pokazuju da djeca u prosjeku televizijski program gledaju 3 sata dnevno (AEM, UNICEF, 2015). Istraživanje o količini nasilja iz koje se prikazuje na hrvatskoj televiziji iz 2007. godine „pokazuje da 51,4% emisija sadrži barem jednu agresivnu scenu. U igranim filmovima taj postotak iznosi 21,1%, u sapunicama 18,3%, a u animiranim filmovima 13,6%. U informativnom programu taj postotak iznosi čak 11,7%“ (Gabelica Šupljika, 2007: 8).

Televizija ima sposobnost komunikacije s gledateljima putem izravnog uključivanja ili poziva. Iako djeluje suptilno, može utjecati na formiranje stavova ili čak širenje netolerancije prema određenim pojedincima, skupinama ili narodima. Osim toga, može usmjeriti pažnju javnosti prema temama koje možda nisu zaslužile toliku pozornost (Valković, 2010: 77). Upravo zbog takve uloge, televizijsko nasilje dobiva na značaju.

Prema Jerku Valkoviću (2010: 77), televizijsko nasilje posjeduje specifične karakteristike koje ga razlikuju od nasilja prikazanog na drugim medijima. Valković ističe da televizijsko nasilje rijetko koristi izrazite naglaske i ekstremne scene. Osim toga, zbog raznolikosti gledateljske publike, televizijsko nasilje se prezentira kao "mekše" ili "blago" nasilje, „soft“ nasilje. Iza toga stoji televizija koja općenito nastoji izbjegavati odbačenost ili prozvanost zbog mogućih incidenata. Čak i program sadrži nasilje, ono neće upućivati na dubokoumne misli. Umjesto toga, televizijsko nasilje se često prikazuje kao zabavno i bezazleno (Valković, 2010: 77)

Nasilje se na televiziji ne povezuje samo s nasiljem u filmovima i serijama, no ipak tamo ga najviše pronalazimo u različitim oblicima (Valković, 2010: 74). Osim što je većinski prikazano negativno, nasilje se u zadnje vrijeme povezuje i s pozitivnim učincima kao na primjer kada ono biva nagrađeno i opravdano (Valković, 2010: 74). Nasilje često služi kao osnovni okvir oko kojeg se gradi naracija u televizijskim serijama. Ova tema je izražena u mnogim serijama, gdje se često primjenjuje pravilo da su kontroverzne i emocionalno nabijene priče često i najprivlačnije.

The Twilight Zone, Game of Thrones, Walking Dead, Vampire Diaries samo su neke od najpopularnijih televizijskih serija koje sadrže obilje nasilnih scena poput fizičkog konflikta, mučenja, psihičkog maltretiranja, silovanja i ubijanja. Informativno-zabavne emisijama prikazuju „spontanu priču“ glavnog lika. Takvo nasilje često se pojavljuje u emisijama posvećenim nestalim osobama ili u talk show-ovima koji istražuju konflikte i obiteljske nesuglasice. Ovi programi nastoje zainteresirati publiku kako bi se aktivno uključila u priču, bilo da se radi o traženju nestalih osoba ili rješavanju problema. Kada su u pitanju nestale osobe, televizija često koristi prikazivanje emocionalnih reakcija bliskih osoba kako bi naglasila nasilje koje se dogodilo. U drugim situacijama, privatnost osoba može biti narušena na nasilan način. U oba slučaja, televizija se trudi predstaviti kao medij koji je spreman pružiti pomoć i podršku (Valković, 2010: 77).

2.1.2. Nasilje u medijima i publika

Zabrinutost zbog izloženosti djece sve višim razinama medijskog nasilja je u konstantnom porastu. Infografike s portala medijskapismenost.hr, prenose kako je 43,6% roditelja u Hrvatskoj zabrinuto zbog prekomjernog provođenja vremena djece na novim platformama dok

je čak 73% roditelja zabrinuto zbog lake dostupnosti nasilnih i neprimjerenih sadržaja.² Novija se istraživanja i studije, osim na tradicionalne medije, sve više zadržavaju na novim medijima poput interneta, serija i videoigara. Upravo zbog novih medija sva se pozornost usmjerava na uključenost i kreiranje nasilnih postupaka u brzorastućim novim platformama. Pritom treba naglasiti kako su istraživanja pokazala da pasivno promatranje ne utječe isto kao i aktivno djelovanje u nasilnim scenama i postupcima (Bilić, 2010: 264).

S obzirom na to da djeca uče promatranjem i imitiranjem promatranog ponašanja, logično je zaključiti kako su upravo oni skupina pod najvećim utjecajem medija. Jerome Bruner (2000 prema Mlinarević, 2004: 40) tvrdi kako su djeca koja su izložena televiziji, više i intenzivnije ulaze u svijet odraslih, što bi moglo ubrzati njihov proces socijalizacije. Socijalizacija predstavlja proces usvajanja vrijednosti, stavova i željenih oblika ponašanja, koji se odvija putem mehanizama učenja. Mlinarević (2004: 40) ističe kako je televizija današnjice dovela do narušavanja tradicionalne odgojne uloge obitelji i obrazovnih institucija. To se dogodilo stvaranjem novih oblika druženja, okupljanja i komunikacije koji su promijenili dinamiku interakcije među ljudima.

Prema Američkoj Akademiji Pedijatarata (2009: 1497), djeca mlađa od 8 godina nemaju mogućnost razlikovati maštu od stvarnosti te su iz tog razloga posebno osjetljiva na neke od tih procesa učenja što ih čini više zahvaćenima utjecajem medijskog nasilja. Međutim, čak su i adolescenti te mladi odrasli zahvaćeni konzumacijom medijskog nasilja, što dovodi do zaključka da razlikovanje mašte i stvarnosti ne štiti od utjecaja medijskog nasilja.

Osim toga, čak i ako realistični prikazi negativnih posljedica nasilja smanjuju trenutni kratkoročni efekt povećanja agresije i dalje postoji potencijalna dugoročna šteta emocionalne desenzitizacije na nasilne slike. Prema nekim istraživanjima, što je nasilje prikazano realističnije, veća je vjerojatnost kako će biti tolerirano i naučeno od strane mladih. Kanižaj i Ciboci navode (2011: 19-20) kako postoje dvije vrste učinaka nasilja u medijima na publiku: kratkoročni i dugoročni. Kratkoročni se učinci javljaju odmah nakon izloženosti određenih medijskih sadržaja, dok se dugoročni učinci pojavljuju tjednima i mjesecima nakon izloženosti. Međutim, dugoročne je učinke teško analizirati i pratiti iz razloga što se javljaju postupno te nakon njihove vidljivosti teže ih je povezati s medijskim sadržajem (Kanižaj i Ciboci, 2011:

² Dani medijske pismenosti (2020) Razgovarajmo o životu s druge strane ekrana. <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2020/05/DMP2020-infografika-Razgovarajmo.pdf>, pristupljeno 1. lipnja 2023.

19-20). Najopasnija su ona nasilja koja povezuju pozitivne osjećaje s nanošenjem štete drugima kao što su uzbudljivo nasilje u seksualnim kontekstima i stripovsko nasilje. Iako televizija može imati značajan utjecaj, nije jedini faktor koji oblikuje njihovo ponašanje. Potrebno je pridati pažnju i drugim socijalnim agensima koji igraju ulogu u oblikovanju stavova i ponašanja djece (AAP, 2009: 1497).

Interaktivni mediji poput televizije, telefona, računala i drugih, imaju veći potencijal za pozitivne i negativne učinke na fizičko i psihičko zdravlje mladih. Brzorastući mediji poput videoigara i interneta podloga su za iznimnu i neprekidnu izloženost nasilnim scenama koja je povezana s povećanim agresivnim ponašanjem, ali ujedno pruža zabavu i zadovoljstvo.

Važno je prikazati i mjeru izloženosti mladih novim i tradicionalnim medijima u Hrvatskoj. Prema info-grafovima s portala medijskapismenost.hr iz 2016. godine, 31% djece u Hrvatskoj gleda TV do sat vremena u danu, dok 57% djece dnevno provede 1-3 sata pred televizijom. Kad su u pitanju novi mediji, 47% mladih u Hrvatskoj dnevno provode 1-3 sata, 33% 3-5 sati i 16% više od 5 sati. Druga istraživanja koje prenosi portal medijskapismenost.hr donose rezultate da svaki peti ispitanik srednjoškolac u Hrvatskoj provodi svoje vrijeme na digitalnim uređajima više od 4 sata dnevno. Naglašavaju kako je često korištenje digitalnih uređaja povezano s depresivnošću, višim razinama anksioznosti, usamljenosti i niskim razinama samopoštovanja i zadovoljstva.³

Istraživanje o iskustvu na internetu djece od 9 do 17 godina u Hrvatskoj EU KIDS ONLINE donosi rezultate da gotovo svako četvrto dijete posjećuje stranice gdje se prikazuju nasilne slike, potiče govor mržnje ili promovira kako biti mršav. Dvoje od troje djece je na internetu bilo izloženo seksualnom sadržaju bez namjere gledanja istog, dok polovica djece nakon izlaganja takvog sadržaju osjeća krivicu te ne traži pomoć odrasle osobe.⁴

Gentile i Anderson (2004 prema Bilić, 2010: 267) zaključuju kako će djeca koja pohađaju osnovnu školu te koja su često izlagana medijskom nasilju, biti neprijateljski nastrojena prema drugima i sklona agresivnom ponašanju. Izloženost nasilju u medijima opisali su kao čimbenik rizika za agresivno ponašanje.

³ Dani medijske pismenosti (2020) Razgovarajmo o životu s druge strane ekrana. <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2020/05/DMP2020-infografika-Razgovarajmo.pdf>, pristupljeno 1. lipnja 2023.

⁴ Dani medijske pismenosti (2020) Razgovarajmo o životu s druge strane ekrana. <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2020/05/DMP2020-infografika-Razgovarajmo.pdf>, pristupljeno 1. lipnja 2023.

Studije provedene 1960. godine, potvrdile su kako i povremeno prikazivanje nasilja na televiziji izaziva povećanu agresivnost kod mladih. Također, studije zaključuju kako oni koji su bili više izloženi gledanju televizije i filmova u djetinjstvu, u odrasloj dobi u većem postotku bili uhićeni zbog nasilnih zločina ili osuđeni za iste (Torr, 2001: 72).

Potter (1999 prema Kanižaj i Ciboci, 2011: 20) podijelio je utjecaje medija na fiziološke, emocionalne i kognitivne aspekte te na one po promjenama u stavovima i ponašanju. Mediji mogu izazvati fiziološke efekte poput smanjenja i povećanja krvnog tlaka, pulsa, disanja i znojenja te su takvih procesi kod publike često u nesvjesnom obliku. Međutim, publika postaje otpornija pri navikavanju na takav sadržaj, odnosno pri učestalom gledanju istog (Potter, 1999 prema Ciboci i Kanižaj, 2011: 20).

Emocionalni učinci proizlaze iz fizioloških s razlikom stanja svijesti. Dok smo kod fizioloških učinaka u početku nesvjesni, kod emocionalnih svjesno prikazujemo učinke na pozitivan ili negativan način (Potter, 1999 prema Kanižaj i Ciboci, 2011: 20).

Kognitivni učinci su učinci učenja nasilnih ili kojih drugih oblika ponašanja. Prema tome, izloženost nasilnim sadržajima rezultira učenjem određenog obrasca ponašanja koji se često iskorištava u stvarnoj okolini, pogotovo ako takav obrazac nije kažnjen već opravdan i nagrađen (Kanižaj i Ciboci, 2011: 21).

Kada spominjemo temu utjecaj nasilnog sadržaja među mladima, najčešća problematika je nedostatak čvrstih dokaza i nejasna uzročno-posljedična veza između nasilnih sadržaja u medijima i utjecaja na mlade u stvarnom svijetu. Bivši povjerenik Savezne trgovinske komisije SAD-a, Robert Pitofsky (1999) primijetio je kako izloženost nasilnim medijima "izgleda da korelira s agresivnim stavovima, neosjetljivošću prema nasilju i pretjeranim viđenjem koliko nasilja se događa u svijetu" (Pitofsky, 1999 prema Torr, 2011: 85). Ipak, novi nedavni primjeri iz stvarnog života govore drugačije. Saga *Sumrak* samo je jedan od filmova koji je inspirirao mlade na nasilje u stvarnom životu. Naime, nakon što je zamjenik ravnatelja otkrio kako je 13-godišnju djevojčicu ugrizao kolega, pokrenuo je istragu koja je rezultirala saznanjima da je dječak ugrizao još 10 drugih osoba u jednom mjesecu. Nakon razgovora s dječakovim roditeljima, otkrili su kako je ljubav prema filmu *Sumrak* natjerala njihovog sina na takav nasilan postupak.

No to nije jedini primjer. Slična svjedočanstva možemo vidjeti i kod filma *Matrix*. Radnja popularnog znanstveno-fantastičnog filma *The Matrix* sugerira da svijet u kojem živimo može biti samo iluzija, kontrolirana od strane računalnog sustava. Nakon što je izašlo prvo izdanje

filma *The Matrix* 1999. godine, primijećeno je nekoliko slučajeva nasilnih zločina u kojima su se odvjetnici koristili "Matrix obranom" u ime svojih klijenata. Tvrdnja je ta da optuženi vjeruju kako se nalaze u alternativnoj stvarnosti. Jedan od najpoznatijih slučajeva povezan s ovom "Matrix obranom" bio je slučaj Leea Boyda Malva. On je osuđen za sudjelovanje u napadima snajpera 2002. godine u području Washingtona, D.C. Navodno je bio opsjednut idejom svijeta zamagljene stvarnosti i kontrole uma, kako i je prikazano u filmu *The Matrix*. Čak i u zatvoru, njegova se opsesija nastavlja gdje je i napisao "Oslobodi se Matrice". Postoji i slučaj Vadima Miesegesa, muškarca iz San Francisca, koji je koristio "Matrix obranu" nakon što je ubio svoju stanodavku. Sudac je prihvatio njegovu obranu iz razloga što je Mieseges izjavio kako je 'usisan u Matrix' što se interpretiralo kao psihički nestabilno (Dolak i Marikar, 2012).

Jedan od donedavnih i najtočnijih prikaza utjecaja filmova ili serija na ponašanje mladih je serija namijenjena za mlade *13 Reasons Why*. Serija prati priču mlade djevojke koja počinu samoubojstvo te ostavi 13 kazeta s razlozima njezinog samoubojstva i depresije. Zabrinutost koja se javlja nakon izlaska ove serije povezana je s romantiziranjem samoubojstva kroz narativnu fantaziju osвете, a pretpostavka je kako bi serija mogla pokrenuti efekt samoubojstava među mladom publikom (Horeck, 2019: 145), što se na kraju i dogodilo. Naime, nakon emitiranja serije bilo je sve više slučajeva samoubojstava na sličan način kao u seriji. Prema portalu *People*, jedan 23-godišnjak iz Perua ostavio je upute na papiru za slanje videa određenim osobama koje smatra krivima za svoje stanje. Nakon toga, u internetskim pretraživačima, pitanja "Kako počinuti samoubojstvo" porasla su za 26%, "Prevenција samoubojstva" za 23% i "Linija podrške protiv samoubojstva" za 21% (Horeck, 2019).

U istraživanjima koja su vezana za utjecaj ove serije na mlade pojavljuje se termin 'tehnopanika' koji označava zabrinutost oko novih medijskih tehnologija i praksi (Marwick, 2008 prema Horeck, 2019: 145). Chatherine Page Jeffery obilježja tehnopanike dijeli na tri načina: 'usredotočuju se na nove medijske oblike (kao što su digitalne tehnologije), uglavnom patologiziraju korištenje ovih medija kod mladih ljudi; i ovu kulturnu tjeskobu manifestiraju pokušaji modificiranja ili reguliranja ponašanja mladih ljudi.' (Jeffery prema Horeck, 2019: 145).

Međutim, dosadašnje teorije o utjecaju medijskog nasilja na publiku prikazuju kako se utjecaj nasilja ne može utvrditi jednostavnim kriterijem poput "više gledanog nasilja, više nasilnog djelovanja" (Valković, 2010: 83). Za istraživanje je potrebno više elemenata. Upravo su te elemente Kunczik i Zipfel (2007 prema Valković, 2011: 83) sistematizirali u tri vrste. Prva je

vrsta *Karakteristike televizijskog sadržaja* gdje je potrebno promatrati mjeru i intenzitet eksplicitnog sadržaja. Pogotovo ako uzmemo u obzir dosadašnja istraživanja koja dokazuju razliku između očiglednog eksplicitnog nasilja i onog koje se samo podrazumijeva. Također, važno je promatrati i način prikazivanja nasilnika. Kada je osoba koja izvodi nasilje prikazana na način koji privlači pažnju ili je atraktivan, veća je vjerojatnost da će se gledatelji poistovjetiti s tom osobom. To može značajno povećati utjecaj nasilja i potaknuti ljude na nasilno ponašanje (Valković, 2011: 84).

Drugi je element *Karakteristike gledatelja* gdje je potrebno obratiti pažnju na dob, spol, socioekonomski status, intelektualne sposobnosti te određene oznake osobnosti. Treći je element *Društveno okruženje* gdje se naglasak stavlja na obiteljsko i vršnjačko okruženje. Sva tri elementa utječu jedan na drugog te naglašavaju složenost i potrebitog slojevitog istraživanja utjecaja medijskog nasilja na mlade i publiku (Valković, 2011: 84).

Nada Zgrabljic Rotar (2005: 8) navodi kako ne postoji suglasnost među znanstvenicima i stručnjacima o tome jesu li utjecaji medija pozitivni ili negativni." Iznosi kako mediji mogu biti jednakom mjerom i štetni i korisni: „Iako se javnost najčešće bavi opasnom i štetnom stranom medija, pretjeranim nasiljem, pornografijom, stereotipima, senzacionalizmima i žutilom, oni mogu biti i koristan izvor zabave i informacija. Oba načina utječu za društvenu socijalizaciju i oblikovanje identiteta djece i odraslih osoba, pa i nacionalnih identiteta“ (Zgrabljic Rotar, 2005: 3).

2.2. Promjene navika publike - *binge watching*

Moderni mediji sveobuhvatno utječu na našu svakodnevicu, oblikujući način rada, potičući kreativnost, oblikujući naše međuljudske interakcije i komunikaciju (Mandarić, 2012: 132). Bez medija, suvremeni pojedinac ne bi mogao efikasno komunicirati, planirati, uživati u zabavi ili provoditi slobodno vrijeme. Elektronički mediji značajno transformiraju ponašanje, međuljudske veze i komunikaciju, naročito među mladima. Postali su ključan čimbenik u procesu socijalizacije (Mandarić, 2012: 132).

U prošlim vremenima, imali smo samo dva osnovna ekrana: televiziju i filmsko platno. Danas svjedočimo obilju ekrana koji nas prate u svakom trenutku: u izlozima, na aerodromima, u autobusima, u marketinškim kampanjama i na mobilnim uređajima. Ova era 'višeekranskog' društva otvara prostor za izmicanje granica između vanjskog i unutarnjeg svijeta, ljudskog i neljudskog (Mandarić, 2012: 132).

Nadalje, kako ističu Schmidt i Cohen (2014), digitalna je era stvorila novu vrstu publike koja zahtijeva nove komunikacijske vještine kako bi se nosila s privlačnim medijima koje generira medijska industrija. Prostor digitalne komunikacije, koji neprestano raste i razvija se, mijenja način na koji percipiramo gotovo sve aspekte života - od rutina do esencijalnih pitanja kao što su sigurnost, identitet i načini komunikacije.

Posljedica rasta prostora digitalne komunikacije je reprodukcija digitaliziranih sadržaja na raznim novim oblicima ekrana poput mobitela, tableta, velikih televizijskih ekrana i drugih. Upravo nove *streaming platforme* nude nelinearno i neograničeno praćenje medijskih sadržaja. Prema Jerković, Rauker Koch i Jauk: „Pojam streaming pojavljuje se u 90-im godinama 20. stoljeća, a označava tehnički proces za isporuku medija putem interneta, u stvarnom vremenu, bez potrebe preuzimanja medijskoga dokumenta i njegovog pohranjivanja lokalno na računalu“ (Jerković i sur., 2014: 68). S takvim pojavama dolazi i novi pojam u stručnoj literaturi- *binge watching*.

Cambridge rječnik (2023) pojam *binge watching* definira kao mogućnost praćenja i gledanja epizoda jednu za drugom. Netflix je 2013. godine započeo s novim načinom dostave TV serija usmjerenih na *streaming*, a čija je posljedica bila *binge watching* (Karuza Podgorelec, 2020: 4). Spoj jeftine i jednostavne dostupnosti ogromne količine sadržaja, kao i mogućnost ne samo konzumiranja serija kod kuće, već i na mobilnim uređajima tijekom putovanja na posao ili drugdje, vjerojatno olakšava i potiče pretjerano konzumiranje (Karuza Podgorelec, 2020: 8). Upravo to neprekidno gledanje je ključan način na koji Netflix strukturira svoje sučelje. Drugim riječima, neprekidano gledanje ključan je dio poslovnog modela Netflix-a te se često pojavljuje u njihovim marketinškim kampanjama (Jenner, 2015 prema Horeck, 2019:147).

Binge-watching je zamijenio uobičajenu praksu praćenja serija prema unaprijed definiranom rasporedu s točno određenim trajanjem. Njegova popularnost raste između 2011. i 2015. godine što na kraju rezultira potpunim prihvaćanjem i normaliziranjem takvog načina gledanja serija među publikom.

Flayelle i sur. (2020 prema Karuza Podgorelec, 2020: 5) iznose dva glavna skupa primarnih motiva *binge watchinga*. Prvi skup obuhvaća hedonističke motive usmjerenje na maksimiziranje zadovoljstva prilikom gledanja kao što su zabava i uživanje. To uključuje povećanje entuzijazma, intenzivnije iskustvo napetosti te snažnije uranjanje u priču kao i njezino snažnije doživljavanje. Drugi skup motiva naglašava da *binge-watching* ima karakteristike kompenzacije. *Binge watching*, pogotovo u češćoj konzumaciji, povezuje se s

prolaskom vremena, motivima bijega od stvarnosti ili briga, suočavanjem s usamljenošću i s regulacijom emocija (Flayelle, 2020 prema Karuza Pogorelec, 2020: 5). Također, ovakav način praćenja serija usko se povezuje s ovisnošću koja je u istoj razini s ovisnosti o video igrama i internetu. Ovakvo ponašanje donosi trenutno zadovoljstvo i može rezultirati nedostatkom kontrole nad vremenom provedenim gledajući TV serije, što može premašiti prvotne namjere osobe (Starosta i Izydorczyk, 2020: 2).

Studija Flayellea i sur. (2020 prema Starosta i Izydorczyk, 2020: 9) sugerira postojanje četiri različita profila gledatelja koji se intenzivno posvećuju *binge watchingu*: strastveni konzumenti, rekreativni promatrači TV serija, nekontrolirani prekomjerni gledatelji i regulirani prekomjerni gledatelji. Prva skupina se odlikuje visokom razinom potrebe za uzbuđenjem i motivacijom za praćenjem TV serija u usporedbi s drugim skupinama, ali također pokazuje i emocionalnu reaktivnost. Najniža sklonost prema gledanju TV emisija i manje vrijeme posvećeno ovoj aktivnosti karakteristično je za rekreativne konzumente TV serija. Suprotno tome, nekontrolirani gledatelji koji prekomjerno konzumiraju sadržaj postižu najviše bodove u pogledu motivacija (emocionalno pojačanje i mehanizmi suočavanja) za gledanje TV serija, koje su temeljene na emocionalnom utjecaju.

Binge-watching na VoD platformama (Video on demand) povezan je s 'Netflix efektom', jer Netflix osim što pruža sadržaj na drugačiji način, izgradio je originalni identitet visokokvalitetnog dramskog brenda te nudi inovativan pristup gledanju serija kroz promjenu formata, narativne perspektive i strukture priče (Jenner, 2015 prema Karuza Podgorelec, 2020: 6).

Najkontroverznija američka serija za mlade iz novijeg doba nosi naziv *13 reasons why*. To je Netflixova serija iz 2017. godine te sadrži 49 epizoda. Zabrinutost zbog ove serije nastaje zbog romantiziranja samoubojstva te *binge watching* ove serije može pokrenuti efekt samoubojstva kod mladih. Zabrinutost javnosti i stručnjaka, nastala je zbog kombinacije mladih, nasilnog sadržaja te *binge watchinga* istog koja se pojavila sa streaming platformom Netflix i drugih digitalnih medija (Horeck, 2019: 15).

U osnovi, kako naglašava Jenner (2015: 6-7), uspjeh modela gledanja serija u nizu povezan je s činjenicom da su nove tehnologije omogućile gledateljima da prate sadržaj bez prekida ili ometanja komercijalnim porukama, na taj način izbjegavajući tradicionalni televizijski koncept prekidačkog programa.

2.3. Streaming platforme i televizijske serije

Tehnološki napredak uzrokovao je transformaciju konkurentne strukture, oslabio kontrolu nad tržištem od strane velikih izdavačkih kuća i ostalih dominantnih tržišnih lidera te potaknuo reviziju poslovnih modela. Nekoliko većih kompanija suočilo se s visokim cijenama neprikladne prilagodbe ovim promjenama, što je rezultiralo slabljenjem njihove tržišne pozicije kojom su nekad dominirale (Smith i Telang prema Jerković i sur., 2023: 67).

Današnje značenje *streaminga* definira posebnu vrstu multimedijske usluge koja je postala ključna u područjima glazbe, filma i televizije. Ključna karakteristika ove usluge je mogućnost pretplate koja omogućuje pristup obimnom katalogu medijskog sadržaja putem internetskog protokola (Jerković i sur., 2023: 68).

Ulazi se u eru digitalne transformacije u proizvodnji i distribuciji medijskog sadržaja, otvarajući put interaktivnom televizijskom iskustvu i istovremeno označavajući kraj tradicionalne linearnosti televizijskog programa (Tay i Turner, 2015 prema Jerković i sur., 2023: 68).

Dvije glavne *streaming platforme* koje su najpopularnije ponajprije među mladima su *Netflix* i *HBO*. *Netflix* se nalazi na prvom mjestu u 78 zemalja s više od 220 milijuna korisnika diljem svijeta (Bug.hr, 2023.) Ostale poznate platforme su Amazon Prime, Disney +, HBO max i druge. Uzrok upravo takvim najvećim promjenama u konzumaciji medijskog sadržaja unijela je Generacija Z ili *All you can eat* generacija koja uzima sve što može. A takav preokret u konzumaciji povezan je s 'Netflix efektom' (Waldfoegel i Aguiar, 2018 prema Lozić, 2020: 223).

Glavne su značajke praćenja serije preko *streaming platformi* neprekinuti sadržaj oglašavanjem ili reklamama, vremenska odgoda prikazivanja sadržaja serija, mogućnost *binge watchinga*, odnosno gledanja epizode za epizodom. Osim toga, omogućeno je praćenje navika publike te predviđanje načina percepcije sadržaja kod gledatelja.

Ono što je specifično kod *streaming platformi* je upravo socio-tehnološki procesi zvani algoritmi. Primjenom "algoritamske inteligencije" moguće je konceptualizirati javnost kao skup gledatelja s unaprijed definiranim skupom preferencija i interesa, što oblikuje stvaranje tzv. "algoritamske publike" (Anderson, 2011 prema Jerković i sur., 2023: 69). Drugim riječima, prethodno prikupljenim podacima, algoritmi selektiraju zanimljive sadržaje određene za svakog gledatelja pojedinačno.

Treba naglasiti kako su *streaming platforme* na vrhuncu popularnosti iz razloga što nude jednostavno, brzo i uvijek dostupno pronalaženje i gledanje serijskog sadržaja. Upravo zbog toga danas je omogućeno praćenje serija osim od kuće i na putu, u šetnji, na poslu i kavi.

Ističe se važnost proučavanja načina na koje publika konzumira medijske sadržaje, posebno serije. S obzirom na to da su filmovi i serije široko rasprostranjeni i lako dostupni, gledatelji imaju neograničenu mogućnost konzumiranja takvih medijskih sadržaja (Flayelle, 2020 prema Podgorelec, 2020: 5). Stoga je neophodno istražiti i analizirati prikaze koji su sadržani unutar ovih medijskih tekstova.

2.3.1. Tinejdžerska televizijska dramska serija

Prema Peruško (2011: 352-353) žanrovska je podjela izraz za kategorizaciju na određene emisije u radijskom i TV emitiranju te postoji u svim medijima.

Tinejdžerska drama je žanr serija koji se usredotočuje na tinejdžere i mlade odrasle likove. Ovaj žanr je postao popularan početkom 1990-ih, emitiranjem serije "Beverly Hills, 90210" na Fox kanalu. Nakon uspjeha serije, televizijski su autori i producenti prepoznali potencijal ovog žanra da privuče dosad zapostavljenu demografsku skupinu. U prijašnje vrijeme većina serija koje su se fokusirale na tinejdžere bile su komedije, dok su adolescenti u dramskim serijama obično bili dio šireg ansambla koji je uključivao odrasle i djecu.⁵

Tematski obrasci žanra tinejdžerske drame korijene vuku iz Sjedinjenih Američkih Država, dok se ostale zemlje oslanjaju na uvoz američkih tinejdžerskih drama kako bi zadovoljile potrebe svoje tinejdžerske publike (Jenner, 2021: 183).

Često se događa da tinejdžerske drame uključuju komponente karakteristične za sapunice te inkorporiraju jednu ili više kontinuiranih priča koje se protežu kroz niz epizoda. Mladi likovi se suočavaju s dramatičnim usponima i padovima u svojim međusobnim odnosima i ljubavnim vezama, dok se istovremeno suočavaju s nizom pitanja koja se smatraju uobičajenima tijekom adolescencije. Također, postoji i niz uspješnih tinejdžerskih serija s naglašenim znanstveno-fantastičnim, fantastičnim i akcijsko-pustolovnim temama.⁶

⁵ Fandom (n.d.) Teen drama, https://ultimatepopculture.fandom.com/wiki/Teen_drama, pristupljeno 12. srpnja 2023.

⁶ Fandom (n.d.) Teen drama, https://ultimatepopculture.fandom.com/wiki/Teen_drama, pristupljeno 12. srpnja 2023.

Prema Jenner (2021: 188) likovi u tinejdžerskim dramskim serijama su skupina adolescenata, najčešće u dobi od 15 ili 16 godina, iako nekad tinejdžerski serije prate ove likove i kroz daljnje obrazovanje i odraslost. Bitno je istaknuti da tinejdžerske drame prate razvoj međusobnih odnosa adolescenata. Ovo razdvaja žanr od većine sitcoma i drama koje prikazuju obiteljske odnose i uključuju adolescente kao dio te obitelji (Jenner, 2021: 188). Vrijeme je u ovakvim serijama obično suvremeno, a najčešći prostori su škola i obiteljski dom. Sve češće se i klubovi pronalaze u prikazanim prostorima. Ova vrsta serija u velikoj mjeri stavlja naglasak na bogatstvo i idealiziranje objekata poput automobila. Također, za ovu vrstu serije značajno je da često prikazuje društvenu nejednakost između više i niže klase, odnosno između bogatih i siromašnih (Jenner, 2021: 188).

Ovaj žanr je otvorio nove mogućnosti za duboko promišljanje o pitanjima koja se tiču tinejdžera, uključujući njihove izazove, snove, problematike odrastanja i emocionalne borbe. Njegova popularnost i dalje raste, potvrđujući važnost prepoznavanja i istraživanja bogatstva tinejdžerskog iskustva unutar televizijskog formata.

3. ISTRAŽIVANJE

Ovim istraživanjem analizirat će se na koji se način te u kojoj mjeri popularna HBO televizijska serija za mlade *Euphoria* prezentira nasilni sadržaj i nasilne scene. Kako Kanižaj i Ciboci navode: “Nasilni sadržaji u medijima mogu utjecati i na stvaranje ili mijenjanje ljudskih stavova i razmišljanja o nasilju i uporabi nasilja za rješavanje sukoba, a utječu i na promjene ponašanja medijskih korisnika, čime se bavi i najveći broj istraživanja o utjecaju nasilnih sadržaja u medijima. Naime, nasilni sadržaji u medijima mogu dovesti do oponašanja promatranog modela i potaknuti određene oblike ponašanja“ (Kanižaj i Ciboci, 2011: 21).

U Hrvatskoj je provedeno relativno malo znanstvenih istraživanja koja se općenito bave temom nasilnih sadržaja u medijima i njihovim utjecajem na gledatelje. Iako je prepoznata važnost proučavanja ovog područja, istraživanja koja se fokusiraju na ovu tematiku su još uvijek ograničena. Posebno nedostaje istraživanja koja se usredotočuju na utjecaj novih *streaming* platformi koje su postale izuzetno popularne posljednjih godina. Ove platforme omogućuju korisnicima pristup raznovrsnom sadržaju uključujući i eksplicitne materijale, a sve je dostupno u samo nekoliko klikova. Međutim, malo je istraživanja koja su usmjerena na razumijevanje utjecaja takvog sadržaja na gledatelje, posebno na mlađe populacije.

Stoga je nužno poticati daljnja istraživanja koja će se baviti ovom temom kako bismo bolje razumjeli utjecaj nasilnih sadržaja u medijima i novih *streaming* platformi na hrvatskoj populaciji. Takva istraživanja mogu pružiti dragocjene uvide u potrebi za regulacijom sadržaja, razvoj medijske pismenosti te razvoj preventivnih strategija i intervencija koje mogu smanjiti potencijalne negativne učinke nasilnih sadržaja na gledatelje.

Istraživanje je podrazumijevalo sadržajnu analizu i to na način da su epizode analizirane u cilju prikupljanja podataka o količini nasilnih scena i njihovoj prirodi. Uzorak je činilo ukupno osam epizoda, po četiri iz prve i druge sezone serije, a epizode su nasumično birane. Shodno tome, epizode su analizirane u razdoblju od 1. srpnja do 2. kolovoza 2023. godine.

3.1. Cilj istraživanja

Glavni je cilj rada istražiti količinu nasilnog sadržaja u popularnoj seriji za mlade *Euphoria*. Određeni dodatni ciljevi istraživanja donijet će nam odgovore na pitanja koji je spol češće prikazan kao akter nasilja, radi li se o namjernom ili slučajnom nasilju, u kojoj su mjeri vidljive scene nasilja, prevladava li više fizičko ili psihičko nasilje, koje vrste oružja su upotrijebljene, koliko često nasilje rezultira ubojstvom, prevladava li vršnjačko nasilje ili obiteljsko nasilje,

koji je spol češće žrtva nasilja i drugo. Kroz ovu temeljitu analizu, istraživanje će pružiti dublji uvid u količinu, oblik i kontekst nasilja prisutnog u seriji *Euphoria*, doprinoseći boljem razumijevanju utjecaja takvog sadržaja na publiku, posebno među mladim gledateljima.

Hipoteze koje su ispitane u ovom istraživanju su sljedeće:

- H1: U seriji je češće prikazano fizičko nasilje od onog psihičkog.
- H2: U seriji je nasilje češće prikazano kao namjera nego kao obrana.
- H3: U nasilnim scenama prevladava tjelesna snaga, a u manjoj mjeri oružje.
- H4: Počinitelji nasilnih djela većinom su muškarci, a žrtve nasilja su većinom žene.
- H5: U seriji je vršnjačko nasilje češće od obiteljskog nasilja.
- H6: Počinjeno nasilje uglavnom je opravdano i nagrađeno.
- H7: Nasilne scene prikazane su s visokom dozom grafike i detalja.

3.2. Opis serije *Euphoria*

Euphoria je tinejdžerska televizijska dramska serija koja se temelji na istoimenoj Izraelskoj mini seriji. *Euphoria* je popularna HBO-va američka serija za mlade koja je premijerno prikazana u šestom mjesecu 2019. godine. *Euphoria* je druga najgledanija serija u povijesti HBO-a odmah iza Igre prijestolja. Snimljene su dvije sezone od sve ukupno 16 epizoda, a treća sezona je u nastanku i najavljena je za kraj 2023. ili početak 2024. godine.

Serija prati glavni lik tinejdžericu Rue Bennett koja ima sedamnaest godina i kad je upoznajemo ona je već završila sa svojim prvim odvikavanjem od droge. Serija se otvara Rueinim monologom u kojem iznosi svoju unutarnju borbu, a zatim se vraća unatrag kako bi razotkrila događaje koji su doveli do njezine ovisnosti. Kroz niz introspektivnih trenutaka, gledatelji dobivaju uvid u njezinu emocionalnu i psihološku. Iz istog monologa saznajemo kako kreće nova školska godina te kako Rue nema nikakvu namjeru u nastavku održavanja trijeznosti i prekidanju drogiranja. Na početku školske godine Rue upoznaje novu transrodnu djevojku koja se nedavno doselila u grad, Jules Vaughn. Glavna okosnica u seriji je upravo prijateljstvo između Rue i Jules koje započinje nakon jednog tuluma. Jules je transrodna djevojka koja pokušava pronaći svoj identitet u okruženju koje često ne razumije. Njihova priča istražuje teme identiteta, prihvaćanja i ljubavi. Iako je Rue glavni lik, kroz pojedinačne epizode upoznajemo sporedne likove koji grade svoju priču kroz vlastitu perspektivu. Nate Jacobs skriva svoje tajne i borbe s agresijom, dok njegova djevojka Maddy Perez balansira između ljubavi i vlastite neovisnosti. Lexi Howard je Rueina najbolja prijateljica koja se bori s

osjećajem zanemarivanja. Kate se bori sa samopouzdanjem i svojom fizičkom pojavom, dok Cassie nosi ulogu jedne od najvećih drama u seriji. Jedna od ključnih karakteristika serije je njezin estetski privlačan stil, s bogatim vizualnim efektima i montažom koja istražuje unutarnji svijet likova. Glumačke izvedbe su snažne i autentične, dodajući kompleksnost svakom liku.

Rue i druge likove prate panični napadi, depresija i manija. U početku serije također saznajemo kako je Rue, još u mladim danima, dijagnosticirano nekoliko poremećaja kao što su bipolarni afektivni poremećaj, anksiozni poremećaj te opsesivno-kompulzivni poremećaj. Kroz snažnu vizualnu prezentaciju, *Euphoria* istražuje teme droge, ovisnosti, seksualnih napada, samoozljeđivanja, toksičnih veza i fizičkog te psihičkog nasilja. Iako je zabrinutost oko romantiziranja ovisnosti nastala odmah nakon izlaska serije, ona zapravo jasno pokazuje kratkoročnost užitka i negativne i trajne posljedice istog. Psihički poremećaji svakog lika prikazani su vjerodostojno i s razumijevanjem bez dodatnih romantiziranja i glorificiranja.

Nakon završetka emitiranja, serija "Euphoria" stekla je iznimno široku popularnost i prisutnost na različitim društvenim platformama, s posebnim naglaskom na TikTok i Instagram. Reakcije publike na seriju bile su raznolike i intenzivne, izazivajući širok raspon emocija i mišljenja. Za neke je gledatelje serija izazvala šok i gađenje, prizivajući snažne osjećaje nelagode, dok je kod drugih izazvala oduševljenost i čak opsesiju. Glavni motivi gledatelja koji su se vezali uz Euphoriju bili su šok, droga, ovisnost, seks, pornografija. To dokazuju različiti članci i njihovi naslovi poput: „Euphoria je tinejdžerska serija koja će vas vrtoglavo usisati“⁷, „HBO-ova 'Euforija' malo se previše trudi šokirati odrasle mračnim prikazom tinejdžera“⁸, „Euphoria - držati van dohvata djece“⁹. Kroz naslove članaka i komentare, može se prepoznati kako serija nije ostala neprimijećena, već je isprovocirala duboko ukorijenjene rasprave o tinejdžerskom životu, ovisnosti, seksualnosti i drugim temama. Jedno je neupitno, postigla je široku prepoznatljivost i preplavila je kulturni diskurs te privukla pažnju, kako kritičara, tako i publike.

O njezinom uspjehu govore i razne nominacije i nagrade. Na 74. dodijeli Emmy nagrada 2022. godine, bila je nominirana za najbolju dramu, za najbolju sporednu glumicu u drama seriji te za najbolju glavnu glumicu u drama seriju gdje je na kraju Zendaya (Rue Bennett) odnijela

⁷ Journal.hr: <https://www.journal.hr/kultura/film-kazaliste-tv/euphoria-je-tinejdzerska-serija-koja-ce-vas-vrtoglavo-usisati/> (zadnje pristupljeno: 19.8.2023. 14h)

⁸ Tportal: <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/hbo-ova-euforija-malo-se-previse-trudi-sokirati-odrasle-mracnim-prikazom-tinejdzera-20190714> (zadnje pristupljeno: 19.8.2023. 14:05h)

⁹ Ravno do dna: <https://ravnododna.com/euphoria-drzati-van-dohvata-djece/> (zadnje pristupljeno: 19.8.2023. 14:10h)

pobjedu. Osvojila je još brojne druge nagrade, ali ona koju je valjano spomenuti u ovome radu je zasigurno MTV filmska nagrada za najbolju tučnjavu. Scena koja je zaslužna za ovu nagradu je tučnjava Maddy i Cassie za vrijeme Lexine predstave.

3.3. Metoda istraživanja

Metoda istraživanja koja se koristila u ovome radu je metoda analize sadržaja. To je metoda koja omogućuje sustavno i ponovljivo komprimiranje obilja teksta u manje kategorije sadržaja putem jasnih pravila kodiranja (Berelson, GAO, Krippendorff i Weber prema Stemleru, 2001: 1). Holsti definira analizu sadržaja kao "bilo koju tehniku za donošenje zaključaka putem objektivnog i sistematičnog identificiranja određenih karakteristika poruka" (Holsti prema Stemleru, 2001:1) Weber navodi kako analiza sadržaja može biti "korisna tehnika koja nam omogućuje otkrivanje i opisivanje fokusa individualne, grupne, institucionalne ili društvene pažnje" (Weber prema Stemler, 2001:1) Krippendorff navodi kako "velik dio istraživanja analize sadržaja potiče iz potrage za tehnikama za zaključivanje iz simboličkih podataka ono što bi bilo ili preskupo, više nemoguće ili preinvazivno korištenjem drugih tehnika" (Krippendorff prema Stemler, 2001:1)

Pozitivni aspekti analize sadržaja bilo bi posjedovanje značajne vrijednosti kao heurističkog alata, što znači da je relativno jednostavna za primjenu i ne zahtijeva značajne financijske izdatke. Međutim, istovremeno kao nedostatak ističe se pitanje objektivnosti (Vujević prema Tkalac Verčić i dr., 2010: 94). Tkalac Verčić i dr. također navode (2010: 91) kako je analiza sadržaja izričito popularna u području gdje se analizira masovna komunikacija poput one političke ili marketinške.

Za potrebe ove analize sadržaja, primijenjen je slučajni sustavni uzorak kako bi se analizirale nasilne scene u navedenoj seriji *Euphoria*. Analitička matrica kojom je provedena analiza nasilnog sadržaja, samostalno je izrađena te se sastoji od ukupno 14 pitanja. Od ukupno 16 epizoda u dvije sezone, analizirano je 8, od čega su 4 iz prve sezone i 4 iz druge, slučajnim sustavnim uzorkom. Slučajnim odabirom analizirane su epizode 2,3,6,8 iz prve sezone i epizode 1,3,6,8 iz druge sezone.

4. ANALIZA

Analiza sadrži odgovore na 26 pitanja matrice konstruirane za potrebe ovog rada. Najprije su analizirane četiri epizode iz prve sezone (epizoda 2 3,6 i 8), a zatim i epizode iz druge sezone (1, 3, 6 i 8). Epizode su prosječnog trajanja 54 minute. U nastavku je prikazano trajanje nasilnih scena po epizodama.

Tablica 1: Trajanje nasilnih scena po epizodi

Redni broj scene	Vremenski okvir	Trajanje pojedine nasilne scene u sekundama
1-S1E2	6:28 – 6:40	12
2- S1E2	6:42 – 6:45	3
3- S1E2	25:58 – 27:35	97
4- S1E2	41:19 – 42:40	81
5- S1E2	42:57 – 45:30	153
6- S1E3	1:53 – 3:30	97
7- S1E6	1:23– 1:34	11
8-S1E6	20:55 – 21:28	33
9-S1E6	40:10 – 42:46	156
10-S1E6	43:27– 44:28	61
11-S1E8	16:47 – 16:57	10
12-S1E8	34:42– 35:38	56
13-S1E8	41:30 – 42:35	65
14-S2E1	00:12 – 1:46	94
15-S2E1	7:05 – 7:31	26
16-S2E1	15: 13 – 15:22	9
17-S2E1	17:04 – 17:10	6
18-S2E1	18:23 – 19:26	63
19-S2E1	56:23 – 56:55	22
20-S2E3	18:13 – 18:29	16
21-S2E3	43:59 – 45:18	79
22-S2E6	38:44 – 42:04	140
23-S2E6	44:26 – 47:15	49
24-S2E8	2:39 – 3:29	50
25-S2E8	13:04 – 13:41	37
26-S2E8	35:05 – 39:06	241

Izvor: vlastiti rad autorice

U nastavku je analizirana prva sezona.

4.1. Sezona 1

4.1.1. Epizoda 2

Analizom epizode 2 dolazimo do zaključka kako je sve ukupno u epizodi prikazano 5 nasilnih scena. Fizičkih je nasilnih scena tri, dok je scena sa psihičkim nasiljem prikazano dvije. Od

toga su dvije vršnjačkog nasilja. Svih pet scena je počinjeno s namjerom. Dvije su scene nasilja počinjene tjelesnom snagom, dok se u jednoj koristi oružje. Četiri su muška počinitelja, četiri ženske žrtve te je jedna žrtva muška. Jedna je nasilna scena opravdana i nagrađena dok su dvije prikazane visokom dozom grafike i detalja.

Primjer fizičkog nasilja u ovoj epizodi vidljiv je odmah na početku u Nateovoj mašti. Epizoda započinje uvodom u Nateovo djetinjstvo te se nastavlja do njegovog trenutnog života. Nate u konkretnoj sceni nasilja zamišlja kako brani Maddy od napadača pucajući mu pištoljem u glavu s namjerom da ga usmrti. Ova scena je ujedno i scena prikazan visokom grafikom i detaljima, gdje se u prvom planu može vidjeti kako čovjek biva usmrćen te elementi poput krvi i ranjavanja. Ta je scena i opravdana i nagrađena u seriji jer odmah nakon brutalnog prikaza korištenja oružjem, Nate i Maddy su prikazani na istom mjestu kako se drže za ruke i ljube.

4.1.2. Epizoda 3

U trećoj sezoni je prikazana i analizirana samo jedna scena. Radi se o psihičkom nasilju među vršnjacima koje je počinjeno s namjerom na žrtvi ženskog spola.

Ta se scena nalazi odmah na početku epizode koja započinje s djetinjstvom Kate. Kate zbog svoje debljine biva izrugivana i izbačena iz društva. Do kraja epizode provlači se njezino nezadovoljstvo te se provlači motiv pronalaska identiteta. Što se epizoda približava kraju to Kate sve više pronalazi i gradi svoj karakter kojeg će usvojiti i koju će ju obilježiti do kraja druge sezone.

Ova se epizoda fokusira na izgradnji odnosa, što sa samim sobom, što sa drugima. Iz tog razloga gotovo da nema nasilnih scena jer se naglasak stavlja na osobni razvoj, a izbjegava se šok i reakcije straha. Emocije uzbuđenja i napetosti kod publike izvlače se kroz dublji i emocionalniji prikaz likova.

4.1.3. Epizoda 6

Analizom šeste epizode nailazimo na ukupno 4 nasilne scene. Od toga su dvije scene fizičkog nasilja izvršene tjelesnom snagom, a dvije scene su se odnosile na psihičko nasilje. Sve četiri scene počinjene su s namjerom na vršnjacima od strane muškarca. Dvije su žrtve žene, a dvije muškarci. Jedna je nasilna scena opravdana i nagrađena.

Scena psihičkog nasilja uočena je u situaciji kada Natea ucjenjuje Jules i Tylera da priznaju nešto što nisu vidjeli ni učinili. Jules ucjenjuje njezinim eksplicitnim fotografijama, dok Tyleru

prijeti ponovnim fizičkim nasiljem. Nasilje je počinjeno s namjerom među vršnjacima, a kasnije biva nagrađeno vraćanjem Maddy toksičnoj ljubavi i uzvikivanju i slavljenju Nateovog imena nakon što je imao zabranu prilaska i nije se pojavljivao u školi.

4.1.4. Epizoda 8

Analizom osme epizode nailazimo na ukupno 3 nasilne scene. Tri su scene fizičkog nasilja počinjenje s namjerom. Dvije su scene počinjene tjelesnom snagom, a jedna uz pomoć oružja. Jedna je scena vršnjačkog nasilja i jedna je scena obiteljskog nasilja. Sve tri scene nasilja počinjene su od strane muškarca, jedna je žrtva žena dok su druge žrtve muškarci. Jedna od scena s fizičkim nasiljem prikazuje Natea i njegovu curu Maddy u njegovoj sobi. Dolazi do prepirke koja brzo eskalira jer Nate brzo plane. Fizički nasrne na Maddy hvatajući je rukom za vilicu. Uz to pokazuje znakove bojesa poput stiskanja svojih zubi i agresije što rezultira Maddyim potresanjem i plakanjem. Jasno je da je počinitelj muškarac, a žrtva žena. Ono što može biti problematično je što mu Maddy nakon nasilne scene pruža razumijevanje govoreći mu kroz plač da ga razumije i da je sve u redu. Međutim, ipak nakon te scene prekidaju svoj odnos.

4.2. Sezona 2

U nastavku su analizirane četiri epizode (1, 3, 6 i 8) iz druge sezone serije.

4.2.1. Epizoda 1

U prvoj epizodi druge sezone ukupno je prikazano 6 nasilnih scena. Svih šest scena prikazuje fizičko nasilje s namjerom. Četiri su bila vršnjačka, a dva međugeneracijska. Od toga je 4 nasilne scene počinio muškarac, a dvije žena. Četiri su ženske žrtve, a dvije muške. Pet je nasilnih scena počinjenom tjelesnom snagom, dok se u jednoj pojavljuje oružje. Svih šest scena prikazuje neopravdano nasilje, a tri su scene prikazane visokom grafikom i detaljima. Primjer nasilne scene počinjene od strane žene vidimo na početku epizode koja gledatelje uvodi u djetinjstvo lika Feza. Njegova baka koja ga odgaja povede ga do lokacije gdje je napala tri muškarca polugom, zadajući ozljede napadnutom liku. Međutim u trenutku nepažnje, Fez se približi baki koja ga, ne vidjevši, udara polugom po glavi. To je Feza obilježilo za cijeli njegov život te zbog toga ima poteškoće u govoru i ostalo.

4.2.2. Epizoda 3

U epizodi 3 ukupno su prikazane 2 nasilne scene. Obje scene su fizičkog nasilja, od čega je jedna scena obiteljskog nasilja, a jedna međugeneracijskog. Jedna je žrtva muškarac, jedna je žrtva žena. Jedan je počinitelj muškarac, a jedna žena. Pri tome, jedna je scena prikazana visokom grafikom. Obje su izvedene namjerom i tjelesnom snagom te su neopravdane. Primjer scene gdje je žrtva muškarac vodi nas u kuću Feza. Ashtray je ispred kuće pronašao Cala u autu koji ih je pratio. Nasilnim putem ga je uveo u kuću, zavezao za stolicu i pri ispitivanju što radi tu, zadao nekoliko udaraca o glavu što je rezultiralo većim ozljedama. Prikazani su elementi krvi i rana. Počinitelj je maloljetnik koji u jednom trenutku i posjeduje oružje.

4.2.3. Epizoda 6

U 6. epizodi analizirane su 2 nasilne scene. Od toga je jedna scena fizičkoga nasilja, a druga psihičkog. Oba su počinitelja muškarci te su obje žrtve žene. Nasilje je počinjeno s namjerom, a u jednoj se sceni pojavljuje i oružje. Obje scene nasilja su neopravdane i ne prikazuju grafiku ili detalje. Scena psihičkog nasilja događa se između Maddy i Natea. Natea dočekuje Maddy u njezinoj sobi. Zbog nesuglasica vadi pištolj, približi se Maddy i prisloni pištolj sebi na čelo. U tom trenutku Maddy ne zna da pištolj nije napunjen. Maddy doživljava psihičko maltretiranje od strane Natea. U ovoj se sceni pištolj koristi kao zastrašivač i te se njegovom upotrebom pokušava izvući reakcija. Maddy nakon spomenute scene ostaje nepomična ležati što nam dokazuje ozbiljnost i dubinu počinjenog nasilja.

4.2.4. Epizoda 8

U zadnjoj epizodi druge sezone brojimo ukupno tri nasilne scene. Sve tri su scene fizičkog nasilja učinjene s namjerom. U čak dvije scene se koristi oružje, a u jednoj se radi o tjelesnoj snazi te su u dvije scene počinitelji i žrtve muškarci. Jedna je scena ženskog počinitelja i ženske žrtve. Radi se o dvije scene koje su prikazivale vršnjačko nasilje, a jedna međugeneracijsko. Dvije scene prikazuju grafiku i detalje, a sve scene nasilja su neopravdane. Scena gdje je počinitelj žena uočava se za vrijeme Lexine predstave o vlastitom životu. Cassie je već na pozornici pokušavajući skrenuti negativnu pažnju sa sebe. U jednom trenutku Maddy ustaje i krene loviti Cassie, u nekoliko navrata zadajući joj udarac. Tuča se nastavlja, ali nije prikazan. Upravo je ova scena osvojila MTV-jevu nagradu za najbolju tuču.

4.3. Ukupna analiza

U nastavku je prikazana ukupna analiza nasilnih scena u prvoj sezoni serije.

Tablica 2. Ukupna analiza nasilnih scena u prvoj sezoni serije

Sezona 1					
EP2					
Broj nasilnih scena - 5					
Psihičko	2	Fizičko	3		
Namjerno	5	Obrana			
Obiteljsko		Vršnjačko	2	Međugeneracijsko	3
Tjelesna snaga	2	Oružje	1	Psihičko	2
Počinitelj muškarac	4	Počinitelj žena		Počinitelj kolektiv	1
Žrtva muškarac	1	Žrtva žena	4		
Grafika i detalji	2	Skriveno	3		
Opravdano nasilje	1	Neopravdano nasilje	4		
EP3					
Broj nasilnih scena - 1					
Psihičko	1	Fizičko			
Namjerno	1	Obrana			
Obiteljsko		Vršnjačko	1	Međugeneracijsko	
Tjelesna snaga		Oružje		Psihičko	1
Počinitelj muškarac		Počinitelj žena		Počinitelj kolektiv	1
Žrtva muškarac		Žrtva žena	1		
Grafika i detalji		Skriveno	1		
Opravdano nasilje		Neopravdano nasilje	1		
EP6					
Broj nasilnih scena - 4					
Psihičko	2	Fizičko	2		
Namjerno	4	Obrana			
Obiteljsko		Vršnjačko	4	Međugeneracijsko	
Tjelesna snaga	2	Oružje		Psihičko	2
Počinitelj muškarac	4	Počinitelj žena		Počinitelj kolektiv	
Žrtva muškarac	2	Žrtva žena	2		
Grafika i detalji		Skriveno	4		
Opravdano nasilje	1	Neopravdano nasilje	3		
EP8					
Broj nasilnih scena - 3					
Psihičko		Fizičko	3		
Namjerno	3	Obrana			
Obiteljsko	1	Vršnjačko	1	Međugeneracijsko	1
Tjelesna snaga	2	Oružje	1	Psihičko	
Počinitelj muškarac	3	Počinitelj žena		Počinitelj kolektiv	
Žrtva muškarac	2	Žrtva žena	1		
Grafika i detalji		Skriveno	3		
Opravdano nasilje		Neopravdano nasilje	3		
Ukupan broj nasilnih scena u prvoj sezoni - 13					

Izvor: vlastiti rad autorice prema provedenoj analizi

U prvoj sezoni serije "Euphoria," analizirano je ukupno 13 nasilnih scena, što je rezultat zbroja nasilnih scena u četiri epizode. Od tih 13 nasilnih scena, 6 je bilo psihičkog karaktera, dok se fizičko nasilje pojavilo u 8 scena. Što se tiče namjere nasilja, sveukupno 13 scena prikazuje namjerno nasilje, dok obrana nije bila zabilježena ni u jednoj sceni. Kad se radi o kontekstu nasilja, međugeneracijsko nasilje je najzastupljenije s 4 scene, dok su nasilje među vršnjacima i obiteljsko nasilje prisutni s 7 scenama. Tjelesna snaga kao karakteristika nasilja pojavljuje se u 6 scena, dok se oružje koristi u 2 scene. Analizirajući spol izvršitelja, muškarci su izveli nasilje u većini slučajeva (11 scena), dok su žene izvele nasilje u 4 scene. Što se tiče žrtava nasilja, žene su češće bile žrtve (7 scena), dok su muškarci bili žrtve u 5 scena. Grafički prikaz nasilja i detalji prikazani su u 7 scena, a skriveno nasilje u 8 scena. Opravdano nasilje prikazano je u ukupno 3 scene, dok je nasilje smatrano neopravdanim u preostalih 10 scena.

Ukupno, prva sezona serije "Euphoria" sadrži 13 nasilnih scena koje su analizirane u tablici.

U nastavku je prikazana ukupna analiza nasilnih scena u drugoj sezoni serije.

Tablica 3. Ukupna analiza nasilnih scena u drugoj sezoni serije

Sezona 2				
EP1				
Broj nasilnih scena - 6				
Psihičko		Fizičko	6	
Namjerno	6	Obrana		
Obiteljsko		Vršnjačko	4	Međugeneracijsko 2
Tjelesna snaga	5	Oružje	1	Psihičko
Počinitelj muškarac	4	Počinitelj žena	2	Počinitelj kolektiv
Žrtva muškarac	4	Žrtva žena	2	
Grafika i detalji	3	Skriveno	3	
Opravdano nasilje		Neopravdano nasilje	6	
EP3				
Broj nasilnih scena - 2				
Psihičko		Fizičko	2	
Namjerno	2	Obrana		
Obiteljsko	1	Vršnjačko		Međugeneracijsko 1
Tjelesna snaga	2	Oružje		Psihičko
Počinitelj muškarac	1	Počinitelj žena	1	Počinitelj kolektiv
Žrtva muškarac	1	Žrtva žena	1	
Grafika i detalji	1	Skriveno	1	
Opravdano nasilje		Neopravdano nasilje	2	
EP6				
Broj nasilnih scena - 2				
Psihičko	1	Fizičko	1	
Namjerno	2	Obrana		
Obiteljsko		Vršnjačko	1	Međugeneracijsko 1
Tjelesna snaga		Oružje	1	Psihičko 1
Počinitelj muškarac	2	Počinitelj žena		Počinitelj kolektiv
Žrtva muškarac		Žrtva žena	2	
Grafika i detalji		Skriveno	2	
Opravdano nasilje		Neopravdano nasilje	2	
EP8				
Broj nasilnih scena - 3				
Psihičko		Fizičko	3	
Namjerno	3	Obrana		
Obiteljsko		Vršnjačko	2	Međugeneracijsko 1
Tjelesna snaga	1	Oružje	2	Psihičko
Počinitelj muškarac	2	Počinitelj žena	1	Počinitelj kolektiv
Žrtva muškarac	2	Žrtva žena	1	
Grafika i detalji	2	Skriveno	1	
Opravdano nasilje		Neopravdano nasilje	3	
Ukupan broj nasilnih scena u prvoj sezoni - 13				

Izvor: vlastiti rad autorice prema provedenoj analizi

U drugoj sezoni serije "Euphoria," analizirano je također 13 nasilnih scena, koje sežu od psihičkog do fizičkog nasilja. Psihičko nasilje nije izravno navedeno u svim scenama, dok je fizičko nasilje prisutno u svih 13 scena. Namjera nasilja je bila namjerna u svim scenama, dok

obrana nije bila zabilježena. Nasilje je često usmjereno prema vršnjacima (9 scena) i međugeneracijski (4 scene), s manje naglaska na obiteljsko nasilje (2 scene). Tjelesna snaga i oružje često se koriste kao sredstvo nasilja, s tjelesnom snagom prisutnom u 9 scena, a oružjem u 4 scene. Počinitelji su pretežno muškarci (11 scena), dok su žene bili počinitelji u 3 scene. Što se tiče žrtava, muškarci i žene su podjednako žrtve nasilja. Grafički prikazi i detalji nasilja vidljivi su u 8 scena, dok je nasilje skriveno u 6 scena. Neopravdana nasilje je uočeno u svih 13 scena, dok se opravdana nasilje nije pojavilo.

Sveukupno gledano, promatrane epizode sadrže ukupno 20 scena fizičkog, odnosno šest scena psihičkog nasilja. Glede namjernog nasilja, svih 26 scena je predstavljalo namjerno nasilje, a dvije scene su se odnosile na obiteljsko, 15 na vršnjačko i 8 na međugeneracijsko nasilje. Zatim, tjelesna snaga je bila zastupljena u 14 scena nasilja, dok je oružje korišteno u šest scena. Muškarac je bio počinitelj u 20 scena, dok su u četiri scene počinitelji bili žene. Također, u dvije scene kolektiv je imao ulogu počinitelja. Muškarci su bili žrtve u 12 scena, a žene u 14 scena. Visoka grafika i detalji prikazani su u ukupno osam scena, dok su 24 scene prikazivale neopravdana nasilje.

5. RASPRAVA

U ovom dijelu istraživanja uspoređeni su rezultati s navedenim hipotezama kako bi utvrdili jesu li unaprijed postavljene hipoteze opovrgnute ili potvrđene.

Prva je analizirana hipoteza glasila da se u seriji je češće prikazuje fizičko nasilje od onog psihičkog. Analizom je hipoteza potvrđena jer je zabilježeno 20 scena fizičkog nasilja što u postotcima iznosi 76,9% ukupno analiziranih nasilnih scena. Broj prikazanih scena psihičkog nasilja iznosi 23,07%. Važno je naglasiti kako se fizičko nasilje često koristi kao dramatičan vizualni element što rezultira stvaranjem napetost i senzacionalizma, dok psihičko nasilje može biti suptilnije i zahtijeva dublju karakterizaciju likova i njihovih međusobnih odnosa. Ova hipoteza može imati temelje u činjenici da fizičko nasilje često pruža trenutni vizualni šok gledateljima i može biti jednostavnije za prikaz na ekranu. Ipak, važno je naglasiti kako prizori intenzivnog fizičkog nasilja, posebice kada su prikazani velikom mjerom, mogu imati dublje posljedice na mlade gledatelje. Takve scene mogu dovesti do postupnog smanjenja osjetljivosti prema nasilju, što se naziva desenzibilizacijom.

Druga je hipoteza glasila da je nasilje u seriji češće prikazano kao namjera nego kao obrana. Ova hipoteza je također potvrđena jer su se sve scene nasilja pokazale kao namjerne, što čini 100%.. Ovo ukazuje na to da je nasilje u većoj mjeri prikazano kao namjerna radnja, a ne kao odgovor na neku prijetnju ili napad. Potrebno je naglasiti kako se u seriji fizičko nasilje često koristi kao aktivno sredstvo za postizanje ciljeva ili iskazivanje moći. Ovakav pristup prikazu nasilja može imati dublje implikacije na percepciju gledatelja. Prikazivanje nasilja kao namjerne akcije može podupirati ideju kako je nasilje racionalno i svjesno sredstvo za ostvarenje ciljeva, čak i u situacijama gdje to nije nužno potrebno.

Sljedeća hipoteza tvrdi da u nasilnim scenama prevladava nasilje tjelesnom snagom više od onog nasilja s oružjem. Hipoteza je potvrđena te broj scena nasilja tjelesnom snagom iznosi 14, a nasilja s oružjem 6. To je 53,8% scena nasilja tjelesnom snagom i 23,07% nasilja oružjem od ukupno analiziranih nasilnih scena u seriji. Manja prisutnost nasilja s oružjem može značiti kako se u seriji naglasak stavlja na intimnije i osobnije oblike nasilja. To se može interpretirao kao da nasilje tjelesnom snagom pruža uvid u dublje karakterne analize likove kao i njihove emotivne motivacije stvarajući pri tome dublji razvoj odnosna među likovima. Međutim, potrebno je primijetiti kako oružje nije prikazano u znatnoj manjoj mjeri jer iznosi 23,07% od ukupno analiziranih scena. Time se stavlja naglasak na olakšan i opravdan pristup smrtnom

oružju koje se osim za ubojstvo može upotrijebiti i kao alat za zastrašivanje neprijatelja ili protivnika.

Četvrta je hipoteza glasila da su počinitelji nasilja većinski muškarci, dok su žene većinski žrtve. Hipoteza je potvrđena. U 26 analiziranih scena, muškarac počinitelj se pojavljuje u 20 scena što čini 76,92%, dok je žena počinitelj u 23,08% analiziranih scena. Scene sa ženama žrtvama iznose 53,85%, a s muškarcima žrtvama 46,15% od ukupnog broja analiziranih scena. Takva slika može biti posljedica unaprijed postavljenih konvencija unutar žanra televizijske zabave. Prisutnost muškaraca kao većinskih počinitelja nasilja može naglasiti stereotipne predodžbe o agresivnosti i dominaciji nad ženama. S druge strane, žene kao češće žrtve mogu se koristiti kako bi se izazvala empatija kod gledatelja te podcrtala njihova ranjivost i potreba za zaštitom. Međutim, treba se naglasiti mala razlika između muških i ženskih žrtava. Dosta analiziranih scena zapravo prikazuje muškog počinitelja nad muškom žrtvom.

Peta hipoteza tvrdi kako je vršnjačko nasilje češće od onog obiteljskog. Ova je hipoteza također potvrđena. Postotak vršnjačkog nasilja iznosi 57,69% od ukupnog broja analiziranih scena. Obiteljsko nasilje pojavljuje se u dvije scene što u postotcima iznosi 7,69%.

Nadalje, vršnjačko nasilje može odražavati aktualne društvene probleme, poput školskog nasilja, cyberbullyinga i sličnih pitanja koja su relevantna za adolescenciju. Pogotovo što je *Euphoria* tinejdžerska dramska serija pa se gledatelji mogu poistovjetiti s nasilnim scenama među svojom dobnom skupinom. Obiteljsko je nasilje prikazano u znatno manjoj mjeri, iako skoro svaki lik dolazi iz razorene obiteljske situacije gdje se roditelji bore protiv različitih ovisnosti.

Sljedeća je hipoteza da je prikazano nasilje većinski opravdano i nagrađeno. Ova je hipoteza opovrgnuta. Scene s opravdavanjem i nagrađivanjem počinjenog nasilja iznose 7,69% od ukupnog broja analiziranih scena. Ova dinamika sugerira da serija ne glorificira nasilje niti ga prikazuje kao prihvatljivu ili poželjnu opciju. Ovakav pristup može imati pozitivne implikacije, posebno s obzirom na mladu publiku kojoj je serija često usmjerena. Međutim, nasilje u seriji u velikoj mjeri nije nagrađeno, ali nije ni kažnjeno. Dosta nasilnih scena prolazi bez posljedica. Ipak, neke ukazuju na značajne posljedice nakon nanošenja nasilja što može imati edukativnu ulogu, posebno kod mlade publike koja se formira i oblikuje svoje stavove prema nasilju i društvenoj interakciji.

Sedma je hipoteza glasila da su nasilne scene prikazane s visokom dozom grafike i detalja. Hipoteza je opovrgnuta. Takvih je scena osam od 26 ukupno analiziranih što je u postotcima

30,76%. Iako je broj scena koje su prikazane visokom dozom grafike i s puno detalja znatno manji, određene takve scene su prikazane iz različitih kutova bez imalo uljepšavanja nasilne akcije. Između ostalog, analizom nije prikazano, ali je potrebno naglasiti kako se veći broj nasilnih scena, kao i onih koje su prikazane visokom dozom grafike i detalja, nalazi u drugoj sezoni. Ovakav pristup može biti namjerni izbor producenata kako bi se izbjeglo pretjerano uznemiravanje publike, posebno osjetljivijih gledatelja. Ovakav pristup omogućuje gledateljima da koriste svoju maštu i interpretaciju kako bi popunili praznine u prikazanim scenama nasilja, što može rezultirati dubljim i osobnijim doživljajem serije. Umjesto toga, serija se može fokusirati na druge aspekte priče i likova, a nasilne scene koristiti suptilno kako bi podržale narativne elemente što i je slučaj s prvom sezonom gdje je naglasak na pojedinačnom karakteriziranju likova i razvijanju njihovih odnosa. Na početku druge sezone već znamo pozadinu svih likova te smo si percipirali njihove karaktere pa se naglasak može staviti na brutalnost nasilnih scena, izazivanje šoka i straha te korištenja nasilja kao dramatičnog vizualnog elementa.

6. ZAKLJUČAK

Nasilje je duboko ukorijenjeno u ljudsku povijest i unatoč različitim oblicima kroz koje je prolazilo, nikada nije bilo u fazi opadanja ili nestanka. Uvođenjem novih tehnologija i medijskih platformi, postalo je dostupnije široj publici i bliže svakodnevnom životu. Razumijevanje različitih aspekata nasilja kroz medije predstavlja izazov, budući da nailazi na različita značenja ovisno o okolnostima u kojima se prezentira. Zabrinutosti oko povećane izloženosti djece nasilju putem medija odražava se u kontinuiranom istraživanju i studijama. Tradicionalni mediji i novi mediji poput interneta, filmova, serija i videoigara postali su predmetom sve dubljih analiza. Posebna pažnja usmjerena je prema novim medijskim platformama koje sve više privlače nasilne sadržaje. Ovaj trend istraživanja odražava potrebu da se bolje razumije utjecaj medijskog nasilja na mlade generacije te na njihovo oblikovanje pogleda i ponašanja. Neki istraživači ukazuju na to da što je prikaz nasilja realističniji, to postoji veća vjerojatnost da će mladi tolerirati i prihvatiti takvo ponašanje.

U konačnici, razumijevanje ovih aspekata naglašava potrebu za promišljenim pristupom u kreiranju i prenošenju medijskih sadržaja, posebno u kontekstu nasilja. Regulacija i odgovornost u medijskom sadržaju su ključne kako bi se smanjile potencijalno štetne posljedice dugoročne izloženosti nasilju. Digitalno doba donosi novu formu publike koja zahtijeva novi set komunikacijskih vještina kako bi se nosila s obiljem privlačnog medijskog sadržaja generiranog od strane medijske industrije. Razvoj novih streaming platformi je donio revoluciju u načinu na koji konzumiramo medijski sadržaj. Ova tehnološka inovacija omogućuje nelinearno i neograničeno praćenje raznih sadržaja. Kao rezultat, pojavljuje se novi fenomen u medijskom svijetu - *binge watching*. *Binge watching*, što podrazumijeva konzumaciju više epizoda ili čak cijelih serija u kontinuitetu, značajno mijenja način na koji ljudi doživljavaju televiziju i druge medijske sadržaje.

Analizom nasilnog sadržaja u seriji *Euphoria* otkriva se niz značajnih obilježja. Prvo, primijećena je viša zastupljenost fizičkog nasilja u odnosu na psihičko nasilje, sugerirajući da je fizički konflikt dominirajući oblik nasilja unutar serije. Važno je istaknuti da gotovo svaka prikazana nasilna scena implicira namjerni čin agresije, čime se sugerira da je motivacija za nasiljem pretežno svjesna i ciljana. Također, rezultati su potvrdili kako su muškarci u većoj mjeri prikazani kao počinitelji, dok su žene u većoj mjeri prikazane kao žrtve. Analiza nasilnog sadržaja unutar serije *Euphoria* ima dublje implikacije koje nadilaze samu televizijsku naraciju. Ona ukazuje na društvene obrasce i predrasude koje se odražavaju kroz medijima, a koje mogu oblikovati percepcije i stavove publike. S obzirom na sve navedeno, važno je prepoznati ulogu

medija u oblikovanju društvenih normi i stavova te promicati odgovornu produkciju i konzumaciju medijskih sadržaja. Razumijevanje ovog kompleksnog odnosa između medija i nasilja ključno je za razvoj kritičke svijesti i odgovornog ponašanja prema nasilnim sadržajima u medijskom okruženju.

S obzirom na ograničenja ovog istraživanja, važno je istaknuti nekoliko ključnih aspekata. Prvo, analiza je provedena na temelju unaprijed definirane matrice, što može rezultirati potencijalnim propuštanjem suptilnih nijansi nasilja koje nisu bile obuhvaćene matricom. Također, analiza je provedena na temelju prikaza nasilja u određenim epizodama, što može rezultirati nepotpunim sagledavanjem ukupnog obima nasilja unutar cijele serije. Osim toga, ovo istraživanje nije uključivalo kvalitativno ispitivanje gledateljskih reakcija i doživljaja nasilja, što bi moglo pružiti dublje razumijevanje emocionalnog i psihološkog utjecaja takvih scena na gledatelje. Također, ograničenje seže do nasilja prikazanog u seriji "Euphoria" i ne obuhvaća širi spektar medijskih sadržaja. Ovo istraživanje također nije uzelo u obzir eventualne promjene u percepciji i reakcijama publike tijekom vremena, što bi se moglo istražiti longitudinalnom analizom.

Za daljnje istraživanje ovog tematskog područja, preporučuje se usmjerenje na dublje istraživanje percepcije publike prema nasilju prikazanom u medijima, s naglaskom na seriju "Euphoria". Istraživanje bi moglo obuhvatiti anketne studije ili fokusne grupe kako bi se prikupila mišljenja gledatelja o njihovom doživljaju nasilnih scena, razumijevanju konteksta i njihovom utjecaju na stavove i ponašanje. Također, istraživanje bi se moglo proširiti na istraživanje razlika u percepciji nasilja prema dobi, spolu i drugim socio-demografskim čimbenicima, kako bi se razumjelo kako različite skupine gledatelja reagiraju na takve sadržaje.

POPIS LITERATURE

Knjige i Članci

1. Aguiar, Luis i Waldfogel, Joel (2018) Netflix: global hegemon or facilitator of frictionless digital trade? *Journal of cultural economics* 42(3), 1-31. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10824-017-9315-z>.
2. Anderson, Craig (2011) Deliberative, Agonistic, and Algorithmic Audiences: Journalism's Vision of its Public in an Age of Audience Transparency. *International Journal of Communication* 5(1): 529-547. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/884>.
3. Anderson, Craig i Gentile, Douglas (2007) Media Violence, Aggression and Public Policy“, 281-300, u: Borgida, Eugene i Fiske, Susan (2008) *Beyond Common Sense: Psychological Science in the Courtroom*. Malden: Blackwell.
4. Bilić, V. (2010) Povezanosti medijskog nasilja s agresivnim ponašanjem prema vršnjacima,
5. Bronfenbrenner, Urie (2005) *Making human beings human: Bioecological perspectives on human development*. San Francisco: Sage.
6. Bruner, Jerome (2000) *Kultura obrazovanja*. Zagreb: Educa.
7. Cifrić, Ivan (2000) *Moderno društvo i svjetski etos. Perspektive čovjekova nasljeđa*. Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo, Zavod za sociologiju FF-a.
8. Ferguson, Cristopher (2013) *Adolescents, Crime, and the Media*. New York: Springer.
9. Flayelle, Maèva, Maurage, Pierre, Di Lorenzo, Kim, Vögele, Claus, Gainsbury, Sally i Billieux, Joël (2020) Binge-Watching: What Do We Know So Far? A First Systematic Review of the Evidence. *Current Addiction Reports* 7(1): 44-60. <https://doi.org/10.1007/s40429-020-00299-8>.
10. Gabelica Šupljika, Maja (2007) Zašto su nam važni pozitivni sadržaji za djecu i o djeci – psihologijski pogled, u: *Pozitivni sadržaji za djecu i o djeci*, Pravobranitelj za djecu, Zagreb.
11. Gerbner, George, Gross, Larry, Morgan, Michael i Signorielli, Nancy (1986) Living with Television: The Dynamics of the Cultivation Process, u: Jennings Bryant i Dolf Zillman (eds.), *Perspectives on Media Effects*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
12. Giles, David (2003) *Media Psychology*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
13. Giles, David (2003) *Media psychology*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
14. Gunter, Barrie i McAleer, Jill (1997) *Children & Television*. London and New York: Routledge.
15. Horeck, Tanya (2019) On binge-watching: Nine critical propositions. *Critical Studies in Television The International Journal of Television Studies* 13(4): 499-504. <http://dx.doi.org/10.1177/1749602018796754>.
16. Ilišin, Vlasta (2003) Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijska istraživanja* 9(2): 9-34. <https://hrcak.srce.hr/23306>.
17. Ilišin, Vlasta, Marinović Bobinac, Ankica i Radin, Furio (2001) *Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Institut za društvena istraživanja.

18. Jenner, Mareike (2021) *Binge-Watching and contemporary television studies*. Edinburgh: University Press
19. Jerković, Gabrijela, Koch Rauker, Marina i Jauk, Mihaela. (2023). Multimedijske streaming platforme. *Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu* 14 (1): 67-75. <https://hrcak.srce.hr/306589>.
20. Kanižaj, Igor i Ciboci, Lana (2011) Kako je nasilje preko medija ušlo u naše domove, u: Ciboci, Lana, Kanižaj, Igor i Labaš, Danijel, *Djeca medija*. Od marginalizacije do senzacije. Zagreb: Matica hrvatska
21. Karuza Podgorelec, Vesna (2020) Why binge-watching? The prominent motives and analysis of the motivating hedonic and eudaimonic elements of emotional gratification in a binge-watching experience. *Media studies* 11(21): 1-22. <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/medijske-studije/article/view/10219>.
22. Kunczik, Michael i Zipfel, Astrid (2007) Mediji i nasilje: aktualno stanje u znanosti. *MediAnali*, 1(1): 1-26. <https://hrcak.srce.hr/41339>.
23. Lozić, Joško (2020) Netflix streaming platforma: Lider „nove“ medijske industrije. *Politehnika i dizajn* 8(4): 221-228. <https://hrcak.srce.hr/clanak/372242>.
24. Mandarić, Valentina (2012) Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih. *Bogoslovska smotra* 82(1), 131-149. <https://hrcak.srce.hr/79236>.
25. Marwick, Alice (2008) To catch a predator? The MySpace moral panic. *First Monday* 13(6): 1-21. <https://doi.org/10.5210/fm.v13i6.2152>.
26. Mikos, Lothar (2019) Television as transitional medium. *International journal of film and media arts* 4(1): 6-13. <http://dx.doi.org/10.24140/ijfma.v4.n1.01>.
27. Mlinarević, Vesnica (2004) Dijete i televizija, 39-46, u: Babić, Nada, Irović, Stanislava i Redžep-Borak, Zora. (ur.) (2004) *Rastimo zajedno: zbornik radova*, Osijek: Centar za predškolski odgoj, Grafika.
28. Nedimović, Tanja i Biro, Mikloš (2011) Faktori rizika za pojavu vršnjačkog nasilja u osnovnim školama. *Primenjena psihologija* 4(1): 229-244. <https://primenjena.psihologija.ff.uns.ac.rs/index.php/pp/article/download/129/1143/2015>.
29. Nevins, Tara (2004) *The Effects of Media Violence on Adolescent Health*. A research report written for Physicians for Global Survival.
30. Peruško, Zrinjka (2011) *Uvod u medije*. Zagreb: Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo
31. Petani, Rozana i Tolić, Mirela (2008) Utjecaj medijskog nasilja na adolescente i obitelj, *Acta Iadertina* 5(1): 16-23. <https://hrcak.srce.hr/190055>.
32. Potter, James (1999) *On media violence.*, London: SAGE Publications
33. Potter, James (2011) *Medijska pismenost*. Beograd: Multimedia Clio.
34. Schmidt, Eric i Cohen, Jared (2014) *Novo digitalno doba*. Zagreb: Profil.
35. Smith, Michael, i Telang, Rahul (2016) *Streaming, Sharing, Stealing*. Zagreb: Hotel Dubrovnik.
36. Tay, Jinna i Turner, Graeme (2015) *Television histories in Asisa*. London: Routledge
37. Theunert, Helga (2006) *Gewalt in den Medien – Gewalt in der Realität*. München: Verlag KoPad.
38. Torr, James (2001) *Violence in the Media*. San Diego: Greenhaven Press.

39. Trend, David (2007) *The Myth of Media Violence. A Critical Introduction*. Malden: Blackwell Publishing.
40. Valković, Jerko (2010) Oblici i utjecaji televizijskog nasilja, *Nova prisutnost*, 8(1): 67-86. <https://hrcak.srce.hr/file/81795>.
41. Zgrabljic Rotar, Nada (2005. *Medijska pismenost i civilno društvo*. Sarajevo: MediaCentar.
42. Žilić, Marija i Janković, Josip (2016) Nasilje. *Socijalne teme* 1(3): 67-87. <https://hrcak.srce.hr/176988>.

Web izvori

1. Dolak, Kevin i Marikar, Sheila (2012) 9 Films and Shows That Inspired Real Crimes. <https://abcnews.go.com/Entertainment/films-shows-inspired-real-crimes/story?id=16836535>., pristupljeno 21. srpnja 2023.
2. Pitofsky, Robert (1999) The Influence of Violent Entertainment Material on Kids: What is to be Done? <https://www.ftc.gov/news-events/news/speeches/influence-violent-entertainment-material-kids-what-be-done>., pristupljeno 21. kolovoza 2023.

POPIS TABLICA

Tablica 1: Trajanje nasilnih scena po epizodi.....	23
Tablica 2. Ukupna analiza nasilnih scena u prvoj sezoni serije.....	27
Tablica 3. Ukupna analiza nasilnih scena u drugoj sezoni serije.....	29

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI

Već dugi niz godina, nasilni sadržaji u medijima privlače pažnju znanstvenih istraživača širom svijeta. Jedan od najčešćih i najpopularnijih načina na koji dolazimo u kontakt s nasiljem jest putem televizijskih serija koje gotovo uvijek sadrže neki oblik nasilja. Stoga je neophodno stalno provođenje istraživanja u svrhu boljeg razumijevanja nasilja i načina na koje ono utječe na ljude. Ovaj diplomski rad istražuje temu nasilja u medijima, s naglaskom na analizu nasilnog sadržaja u popularnoj televizijskoj seriji za mlade "Euphoria". Uvođenje novih tehnologija i medijskih platformi omogućilo je široj publici pristup nasilju kao vizualnoj reprezentaciji koju mediji prenose, a interpretacije i svrhe nasilja variraju ovisno o kontekstu. Metodom analize sadržaja, provedeno je istraživanje o popularnoj tinejdžerskoj dramskoj seriji Euphoria kako bi se ustanovilo na koji način, u kojoj mjeri i u kojem obliku se prezentira nasilni sadržaj i nasilne scene. Slučajnim odabirom analizirano je 4 epizode iz prve sezone te 4 epizode iz druge sezone, a sve ukupno je analizirano 26 nasilnih scena. Rezultati su pokazali kako popularna serija za mlade Euphoria sadrži velik broj nasilnih scena gdje se više koristi fizičko nasilje od onog psihičkog, pri čemu su žene češće žrtve, a gotovo je svaka scena počinjena s prethodnom namjerom.

Ključne riječi: mediji, nasilje, mladi, *streaming platforme*, *Euphoria*

SUMMARY AND KEYWORDS

For many years, violent content in the media has attracted the attention of scientific researchers around the world. One of the most common and popular ways we come into contact with violence is through television series, which almost always contain some form of violence. Therefore, it is necessary to constantly conduct research in order to better understand violence and how it affects people. This thesis explores the topic of violence in the media, with an emphasis on the analysis of violent content in the popular youth television series "Euphoria". The introduction of new technologies and media platforms enabled a wider audience to access violence as a visual representation conveyed by the media, and interpretations and purposes of violence vary depending on the context. Using the method of content analysis, research was conducted on the popular teenage drama series Euphoria in order to establish in what way, to what extent and in what form violent content and violent scenes are presented. By random selection, 4 episodes from the first season and 4 episodes from the second season were analyzed, and a total of 26 violent scenes were analyzed. The results showed that the popular youth series Euphoria contains a large number of violent scenes where physical violence is used more than mental violence, where women are more often the victims, and almost every scene is committed with a prior intention.

Keywords: media, violence, youth, streaming platforms, Euphoria